

Als u drie keer mocht raden wat dit voor een huis is, zou u dan meteen aan een kindertehuis denken? Toch is het zo, maar oorspronkelijk was het de woning van de hoofdonderwijzer van Ellecom.

Nu is het de nieuwe dependance van het kindertehuis Ellinchem van Humanitas, die een paar weken geleden door de burgemeester van Rheden, mr. J. P. Drost, officieel is geopend. Dat was een heel feest, met een gezellige receptie, waar veel waarderende en vriendelijke woorden gesproken werden tot de voorzitter van het bestuur, mr. M. Knap, en de heer Beuken, de „dynamische” directeur, zoals iemand hem noemde, en iedereen was enthousiast over de cadeaus.

Wat dit kindertehuis Ellinchem precies is, daar wil ik graag nog eens een apart stukje aan wijden. In de loop van dit jaar bestaan ze tien jaar en dat is misschien een mooie gelegenheid om er eens nader mee kennis te maken. Wel vertel ik u alvast, dat het een tehuis is, waar achtendertig kinderen tijdelijk een onderdak vinden, die om de een of andere nare reden thuis niet kunnen verblijven.

Deze kinderen hebben allemaal geweldig meegemaakt met de verbouwing, want behalve wat u hier op de foto ziet, is er van binnen werkelijk niets meer, dat aan de bovenmeester herinnert. Mej. Schrader, de architecte, heeft het totaal veranderd. We waren er allemaal weg van, toen we 't zagen en ook de kinderen zelf vonden het zo leuk, dat ze echt wel een beetje jaloez waren op de dertien bevoorrechten, die hier met twee leidsters mogen wonen.

Met z'n allen hebben ze geholpen met het schoonmaken en inrichten van het huis en de avond voor de officiële opening mochten ze het zelf inwijden door een reusachtig namaak spinneweb met een grote spin erin, van de voordeur weg te vegen, waarna ze binnen met limonade en spelletjes het feest voortzetten. Ook de burens waren van tevoren al op visite geweest ter kennismaking en wie zelf kinderen heeft, zal beseffen, hoe belangrijk dit gebaar van de heer Beuken tegenover de omwonenden was!

We wensen Ellinchem veel geluk met hun nieuwe dependance!

Strijd tegen de honger

Hongersnood is nieuws en er worden snelle en uitgebreide maatregelen genomen om het kwaad te keren. Maar het chronisch voedseltekort, waarmee meer dan de helft van de wereldbevolking te maken heeft en dat minstens één derde teistert, komt niet in het nieuws en leidt niet tot hulpacties, hoewel het onnoemelijk menselijk leed betekent in de vorm van verminderde levenskracht, ziekte en vroegtijdige dood. In sommige streken wordt de toestand gunstiger, in andere gaat hij achteruit; alleen de weinigen die het probleem jarenlang van nabij bestudeerd hebben, kennen het beeld in zijn volle omvang en samengesteldheid. Na vijftien jaar werk en studie op dit terrein staat de F.A.O., de Wereldlandbouw- en voedselorganisatie, klaar om voorlichting te verschaffen en de pogingen, die overal in de wereld ondernomen worden om de voedselproductie te doen beantwoorden aan de behoeften van de hele mensheid, te leiden en te bundelen.

Het initiatief werd genomen door de directeur-generaal van de F.A.O., dr. B. R. Sen. In juli 1960 zette hij een vijfjarenactie tegen de honger in, ontworpen als een vastberaden en volhardende poging om het probleem op te lossen, niet met tijdelijke hulpmaatregelen maar door een krachtige remedie. Hij deed een beroep op de hele mensheid zich op de hoogte te stellen en aan de slag te gaan; de campagne is zo ingericht dat niemand zich onder een of ander voorwendsel kan onttrekken aan het leveren van een bijdrage tot het uitbannen van het ernstigste probleem waarmee de wereld te maken heeft. Dr. Sen stak pas van wal met zijn actie na een lange en zorgvuldige voorbereiding en in het vertrouwen dat hij het vraagstuk de baas kon worden. „De wind van een nieuw humanisme waait over alle werelddelen,” zo sprak hij, „wij beschikken thans over uitstekende middelen van internationale samenwerking. De vorderingen van wetenschap en techniek hebben de mensen lichamelijk en geestelijk dichtert tot elkaar gebracht. Die vorderingen kunnen op een universele schaal gebruikt worden om het menselijk welzijn en de sociale gerechtigheid te bevorderen”.

Als zij die belast zijn met de grootste verantwoordelijkheid op deze wijze uitstekend hun plicht vervullen, zou het meer dan beschamend zijn wanneer wij anderen, die toch allen een deel van die verantwoordelijkheid dragen, zouden falen in onze reacties en niets zouden volbrengen van wat ons gevraagd wordt en waartoe wij in staat zijn. Deze actie is een vuurproef voor de mogelijkheden van een de wereld omspannende samenwerking op elk niveau in de aanval op een gemeenschappelijk probleem: het onheil van het menselijk ras af te wentelen en de voorwaarden te scheppen waardoor ieder mensekind waarlijk menselijk kan leven.

Door onze overtuiging zijn wij humanisten in elk geval verplicht ons een bijzondere inspanning te getroosten om te bevorderen dat de anti-hongeractie met beslissende resultaten wordt bekroond. Als internationale organisatie uitgenodigd hulp te bieden, heeft de IHEU zich daartoe bereid verklaard. Zo zijn wij dus formeel en moreel gebonden; onze positie bij de UNESCO zou tot onbeduidendheid ineen-schriepelen als het totale resultaat van onze inspanningen het vermelden niet waard zou zijn. Hier wordt ons iets te doen gegeven dat wij aan kunnen; als wij daarbij in verzuim blijven, verloochenen wij onze pretenties en maken wij ons streven tot een bespotting.

door H. J. Blackham
secretaris IHEU

Wat vraagt men ons te doen? De regeringen zijn uitgenodigd nationale actiecomité's op te richten om de vrijwillige krachtsinspanning aan te moedigen, te bundelen en te vergemakkelijken bij het uitvoeren van de twee fasen van de campagne:

1. de verspreiding van kennis waardoor de aard en de omvang van het probleem voor iedereen duidelijk wordt;
2. het organiseren van de steun voor plannen, ontworpen tot het scheppen van de voor de definitieve oplossing noodzakelijke voorwaarden.

Elke bij de IHEU aangesloten organisatie moet daarom in verbinding treden met het nationale actiecomité om te vernemen welke plannen en methoden zijn uitgewerkt om de inspanning van het land te organiseren.

Het zou echter niet meer dan redelijk zijn indien men vooraf een aantal belangstellende leden bereid zou vinden het hele plan te bestuderen en bespreken. Enkele publikaties van de FAO, waarschijnlijk wel verkrijgbaar bij het secretariaat van het nationale actiecomité of bij de voorlichtingsorganen van de Verenigde Naties, zullen zeker voldoende zijn om iedereen op de hoogte te stellen van de belangrijkste gedachten en voorstellen. *Freedom from Hunger Campaign in brief*, *Freedom from Hunger - outline of a campaign* en *The Basic Freedom* heten de brochures die reeds zijn uitgegeven; *Freedom from Hunger Campaign News*, een maandelijks nieuwsbulletin verschaft actuele inlichtingen over het verloop van de actie. Aanmeldingen omtrent het doel van het gehele programma (vervolg op pagina 3)

Uitgave van het Humanistisch Verbond - Verschijnt om de veertien dagen
17e jaargang no. 9 - 19 mei 1962

Kritisch allerlei

In Bevrijdend Denken lezen wij een weergave van een artikel dat ons in de oorspronkelijke bron (de Nieuwe Rotterdamse Courant) helaas is ontgaan, maar van welks voornaamste inhoud wij ook onze lezers niet onkundig willen laten. Het gaat over de padvinderij, de door sir Robert Baden Powell opgerichte wereldorganisatie, die werd tot „het met een zweempje romantiek omweven appel op de jongens om ernstig te trachten een flinke jongen te zijn, eerlijk, hulpvaardig, een dierenvriend, spaarzaam, beleefd, trouw en met nog enkele van deze deugden versierd” en als zodanig ook in Nederland aansloeg. Maar, hoe kan het ook anders, „hier deed de godsdienstig-politieke splijtzwam haar werk en ontstonden confessionele padvinderversenigingen. Na veel geharrewar bleven alleen de rooms-katholieken apart om hun schaapjes bij elkaar te houden”. Waarop het artikel in de N.R.C. verdergaat:

„De „neutralen” en de christelijken vonden een compromis: Bij de installatie zouden de aspiranten kunnen kiezen uit twee formules: het oorspronkelijke: „ik zal ernstig trachten een goed padvinder te zijn” kon worden uitgebreid met „en mijn plicht te doen tegenover God en mijn land”. Bij zijn installatie mocht het padvindertje (lees: zijn ouders) kiezen: „belofte met of zonder God”, zo werd dat in de wandeling genoemd.

Maar typerend voor de ontwikkeling is de aanwijzing die omtrent 1947 is ingevoerd. Toen werd de keuzemogelijkheid vervangen door het voorschrift, dat de formule „Ik zal ernstig trachten God en mijn land te dienen” bij principiële bezwaren kan worden vervangen door: „Ik zal ernstig trachten een goed padvinder (ster) te zijn.” Voorheen kon men vrijelijk kiezen tussen twee gelijkwaardige formules, sinds 1947 moet het kind uitdrukkelijk kennisgeven van principiële bezwaren om de „belofte zonder God” te mogen afleggen (...). Nu is men in de padvinderij weer een stap verder gegaan op dit zijpad. Te Zeist is een tweedaagse conferentie gehouden onder auspiciën van de Nederlandse padvindervers. Thema van deze conferentie was „Plicht tegenover God”. Een van de essentiële hoofdpunten van de padvinderversbelofte, zo noemde de convocatie dit onderwerp. De leiding van de Nederlandse padvinderij heeft hiermede nog wat meer nadruk gelegd op haar eigen levensbeschouwelijke keus. Hetgeen zo langzamerhand gaat betekenen, dat er voor kinderen uit milieus waar een andere levensbeschouwelijke keus geldt, bij de Nederlandse padvinderij en dus ook in de internationale broederschap van padvindervers eigenlijk geen volwaardige plaats is. De vraag rijst

nu of men soms wil aansturen op de vorming van nog een aparte groep padvindervers. Of zou er alleen maar sprake zijn van een — naar wij hopen ondoordachte — achterstelling van bepaalde levensbeschouwelijke stromingen, die men niet uitdrukkelijk wil verstoppen, maar waaraan toch slechts een plaats op de tweede rang wordt toegekend?”

Of dat wel altijd ondoordacht is, zoals de N.R.C. in alle vriendelijkheid suggereert? Uw redacteur herinnert zich nog wel zijn eigen installatie, toen er van keuze al helemaal geen sprake was. Hij heeft, omdat hij als jongetje van een jaar of tien nog niet zo'n principieel humanist was als nu, de belofte „inclusief” afgelegd, en dat was al enige jaren voor de oorlog! Het kan aan de leiding van die troep hebben gelegen, maar niemand heeft zijn ouders of hemzelf op enige keuzemogelijkheid gewezen!

„Zo weten de godsdienstigen langzaam aan het door hen prijsgegeven terrein te heroveren”, zegt Bevrijdend Denken, en het voegt daar niet ten onrechte aan toe: „Afgezien van het bovenstaande zouden we ook nog bezwaar tegen de padvinderij kunnen maken vanwege de militaristische en nationalistische geest die haar bezielt.”

De plicht tegenover „God, koningin en vaderland”, zoals de trits in die kringen gemeenlijk wordt aangevuld, wordt blijkbaar door de leiding van ons militaire apparaat ook ernstig opgenomen. Maar men geeft er daar de voorkeur aan die plicht te interpreteren als een slaafse onderhorigheid aan „Het Gezag”.

Nu kan niemand die tegen het militaire apparaat als zodanig geen bezwaren heeft, er iets op tegen hebben dat er in zo'n apparaat een strenge discipline heerst en gezagsondermijning wordt tegengegaan. Maar het gaat naar onze mening toch wel een tikje te ver, wanneer de leiding van dat apparaat nu ook van de pers gaat eisen, dat zij zich aan die discipline onderwerpt. En dat is toch in feite de eis die wij moeten zien in het massaal opzeggen van de abonnementen die land- en zeemacht hadden op Vrij Nederland. Het blad heeft zich gepermitteerd in enkele, volkomen binnen de grenzen van de wet blijvende, artikelen te wijzen op de mogelijkheid van dienstweigering, een mogelijkheid die in het bijzonder in de publieke belangstelling kwam door de uitzending van troepen naar Nieuw-Guinea en door de behandeling in de Tweede Kamer van de nieuwe wet op de dienstweigering, die voor pacifisten enige verruiming biedt en wat meer gelijkstelling ten aanzien van de duur van de z.g. burgerdiensten. De artikelen

in V.N. waren dus niet gezagsondermijnd, maar voorlichtend over een actuele zaak, en alleen al op die grond zou men het besluit van de militaire leiding ongefundeerd kunnen noemen. Het was kennelijk het gevolg van de vragen van het Kamerlid Couzy ter zake, zelf een oud-militair. Dat oud-militairen niet per se zo kortzichtig behoeven te zijn werd overigens bewezen door de KVP-er Moorman, die naast de pacifisten zelf misschien nog wel de vurigste pleitbezorger van de nieuwe dienstweigeringswet was.

Maar blijkbaar is een zo royaal standpunt nog niet doorgedrongen tot de mensen die „onze jongens” van voorlichting moeten voorzien. Naar wij vernemen ondervindt ook De Groene, al evenmin als V.N. voor militairen verboden lectuur, al jarenlang moeilijkheden op dit punt, zodat de voorlichting die men dan wel op de leestafels kan vinden, op zijn minst wat eenzijdig wordt. Blijkbaar wordt dus alles wat „links” is geweerd, en echt niet alleen het linkse extremisme. Dat laatste zou misschien nog te verdedigen zijn, als men het rechtse extremisme op gelijke wijze behandelde, maar van enige moeilijkheden voor Elsevier hebben wij nog nooit gehoord. Zodat de militair die niet zelf op een weekblad geabonneerd is en van de ultra's van rechts niet is gediend, op de leestafels niet anders terecht kan dan bij de liberale Haagse Post en de katholieke Linie. Dat zijn beide uitstekende bladen, maar zij geven samen toch wel een wat mager beeld van wat er in de Nederlandse pers omgaat.

Officieel zijn in de kazernes alleen verboden bladen met een pacifistische, nationaal-socialistische of communistische strekking (bien étonnés de se trouver ensemble!). Wij zouden ook dat verbod graag opgeheven zien, omdat wij de kritische zin van bijna

meerderjarigen niet graag onderschatten. Maar hun superieuren zijn zo gewend voor het „domme volk” te beslissen, dat zij naast de officieel verboden bladen ook nog een categorie min of meer ongewenste lectuur creëren. Dat werpt wel een schril licht op de democratische gezindheid van dit soort lieden...

In de dagbladpers heeft men kunnen lezen, dat er half april een krans is gelegd bij ons nationaal monument op de Dam in Amsterdam door een groep buitenlandse bezoekers die de nagedachtenis wilden eren van de tienduizenden joodse landgenoten die in de oorlog om het leven zijn gebracht. De bezoekers brachten bovendien een bezoek aan het Anne-Frankhuis, waar zij trachten in gesprek te komen met Nederlanders, o.a. met rabbijn Soetendorp. Uiteraard doen meer buitenlanders dat, en wij zouden van het bericht dan ook geen melding gemaakt hebben, als niet deze bezoekers Duitsers waren geweest. Het waren leden van de „Kölnische Gesellschaft für christlich-jüdische Zusammenarbeit”, een organisatie die behalve in Keulen ook in andere Duitse steden haar leden telt en die oprecht wil trachten iets, hoe gering dan ook, goed te maken van het onmeetbaar leed dat de Duitse bezetting in het bijzonder over het Joodse volk heeft gebracht. Een groep mensen waar wij, de omstandigheden in Duitsland een beetje kennende, ons petje voor afnemen, mensen die wij graag een hartelijk welkom toeroepen.

Tot slot nog een verheugend nieuwtje. Het Humanistisch Verbond heeft al op 1 april de duizendste sympathisant ingeschreven. Na zo korte tijd en met zo weinig propaganda een fraai resultaat!

In de lente

*Zacht murmelt de rivier waaraan ik rust,
als stofgoud trilt het zonlicht op het blad
der waterlelie, die in teedre wind
fluisterend neigt en ademt in de droom.*

*Ik volg de kraanvogels: hun brede vlucht
ver boven mij; hun luide schrille roep
steekt als trompetten door de blauwe hemel
die al naar lente geurt. Het hart wordt bang.
Alweer een lente? Wat heb ik gewonnen
in de voorbije tijd? Wat ben ik nog?
Arbeid en zorg, zo nu en dan wat liefde,
alles hetzelfde, als in ieder jaar.*

*Als ik na jaren weer de wijde reis
der vogels over mij aanschouwen zal, —
wat zal er dan voor mij gewonnen zijn?
Arbeid en zorg, zo nu en dan wat liefde,
alles hetzelfde, als in ieder jaar.*

*Totdat het donker graf
dit lijf omhult en uit onszelf de bloemen
ontluiken in de lente, —
ieder jaar.*

Ma Hoang Tsjoen

Uit: Willem Brandt „Hart van Jade; her dichtingen van Chinese lyrische poëzie”. Uitg. Querido.

(slot van pag. 1)

ject en de aard van de actie zelf bevat *National Actions Projects*, een verzameling van 76 „sleutelplannen” voor betere voedselproductie en -aanvoer, het uitstippelen van landbouwplannen, opvoeding en scholing van de plattelandsbevolking en het versterken van de overheidsinvloed op de landbouw. De nationale comité's worden voorzien van voorlichtingsmateriaal, affiches, artikelen, filmstroken, gegevens voor lezingen en soortgelijk materiaal dat landelijke en plaatselijke verenigingen kunnen gebruiken voor de eigen voorlichting en die van anderen. Zo kunnen zij hen die op hun beurt anderen met het probleem vertrouwd willen maken, door cursussen en anderszins op die taak voorbereiden.

In deze voorlichtingsfase van de actie wordt van organisaties als de onze verwacht dat zij zich met de feiten vertrouwd maken om daarna op eigen initiatief en in samenwerking met andere groeperingen binnen de nationale actie de mensen in onze eigen kring te interesseren en voor te lichten. Op die manier zullen enkelingen en groepen hulp kunnen bieden aan de plannen die hen aanspreken, zodat een algemene oproep voor financiële steun begrip en overvaardigheid zal ontmoeten.

Het voedselprobleem kan natuurlijk niet worden losgemaakt van het bevolkingsvraagstuk en er is dus alle reden ook dit aspect onder de aandacht van het publiek te brengen en steun voor de daarop betrekking hebbende plannen te vragen. Het is ook duidelijk dat de regeringen er eerder toe zullen overgaan een groter deel van het nationale inkomen voor dit doel beschikbaar te stellen als het publiek er sterk op aandringt. Zo kan enerzijds druk worden uitgeoefend op de regering, terwijl anderzijds die regering bij het voeren van een zodanig beleid op de steun van de openbare mening rekenen kan. Maar het zal duidelijk zijn dat dit aspect bij een landelijke actie onder leiding van een door de regering gesteund comité weinig nadruk behoeft. Reden te meer voor organisaties als de onze onze taak in de actie te vervullen.

Wij hoeven de aangesloten organisaties niet te zeggen hoe ze deze zaak moeten organiseren, maar wel dringen wij er op aan dat getracht zal worden alle leden bij de actie te betrekken om individueel of in groepsverband en in samenwerking met andere organisaties zoveel mogelijk mensen te bereiken.

Ten slotte dit: als de aangesloten organisaties het IHEU-secretariaat op de hoogte houden van hun plannen en de resultaten daarvan, kunnen wij de UNESCO inlichten. Zo zal men weten dat wij ons aan onze belofte houden en de waardering verdienen die een ernstig, doelmatig werkend apparaat toekomt. En dat is zeker van belang als wij onze huidige internationale positie willen handhaven.

Voedseluitdeling in Afrika

DE MENS OP ZOEK NAAR ZICHZELF

Met deze woorden kenschetst de commissie van het Nederlands Gesprek Centrum, die onlangs het resultaat van „bijzonder vruchtbare en verhelderende” discussies vastlegde in haar rapport „Huidige Mensbeschouwing”, de wijsgerige bezinning van onze tijd.

De hoge vlucht van wetenschap en techniek, de ommekeer in de maatschappelijke verhoudingen, die voor de deur staat nu de automatisering in fabriek en bedrijf al sneller voortgang maakt, de botsing tussen de ideologieën en het dreigend conflict tussen de arme en de rijke volken absorberen niet alle aandacht van ons, twintigsteëeuwers.

Het lijkt mij een hoopgevend teken van werkelijke vooruitgang, dat tegelijk met deze naar buiten gerichte belangstelling de behoefte zich rekenschap te geven van het eigen bestaan en dus van de eigen mogelijkheden in deze snel veranderende wereld, zo duidelijk aan het licht treedt. Het is geen toeval, dat naast de vele praktische levensvraagstukken nu juist dit meer theoretische in het N.G.C. aan de orde is gesteld. Meer theoretisch. Laat dit de getrouwe lezers van de door het gesprekcentrum uitgegeven publikaties niet afschrikken. Want voor deze filosofische bezinning is het typerend, dat zij zich niet richt op *de* mens, niet op een abstractie dus, maar op de levende werkelijkheid van ons concrete mensen, ieder in zijn eigen levenssituatie.

In dit verslag vindt men in een goed sluitende gedachtengang met uitzicht naar vele kanten bijeengebracht wat de moderne bezinning op ons mens-zijn aan nieuwe inzichten opgeleverd heeft. Het samenvattend overzicht van de vele gesprekken, die plaats gehad hebben, toont zowel het na- als het voordeel, dat aan de vereiste beknoptheid kleefte. Voor uitvoeriger uiteenzettingen, die men soms wensen zou, die hier en daar een uitspraak nog meer zouden kunnen concretiseren, ontbreekt uiteraard de ruimte. Daar staat tegenover, dat een geheel is ontstaan, waarin veel belangrijke begrippen van de „huidige mensbeschouwing” hun plaats gevonden hebben, een geheel, rijk aan inhoud en juist in deze bondige vorm doorzichtig van vorm.

De stof is over drie hoofdstukken verdeeld. Het begint met een „algemene verkenning”. De nadruk valt hier

op de totaliteit van ons mens-zijn, eenheid in een verscheidenheid van facetten,

op de eenheid ook van de mensen en zijn wereld,

op het dynamisch karakter van ons eigen bestaan, het zichzelf blijven in verandering, wij zeggen nu liever: de mens wordt, dan: hij is (in de zin van bestaan), en

op de ontplooiing van ons, mensen, in een steeds antwoord geven, het eigen antwoord, op wat van binnenuit en van buitenaf tot ons komt.

Dit gedeelte besluit met een samenvatting in twaalf punten, welke de lezer helpen kan de inhoud ervan vast te leggen.

In deze algemene verkenning en verderop ook werd ik mij er opnieuw van bewust hoe veel belangrijk voorbereidend werk in deze richting gedeeltelijk al meer dan vijftig jaar geleden door Bergson is gedaan. Dat mag nog wel eens gezegd worden.

In hoofdstuk II gaat het om „de verantwoordelijkheid van de mens” en dus ook om de vragen rondom het begrip waardebesef. In antwoorden gegeven op twee fundamentele vragen komt goed uit, waar op dit terrein de wegen van christenen en humanisten uiteengaan en welke gronddenkenbeelden zij gemeen hebben. Voor hen, die alleen de tegenstellingen plegen op te merken zowel als voor degenen, die in misplaatste vredelievendheid de verschillen verdoezelen, valt hieruit het nodige te leren.

Het derde stuk „Samenleving en huidige mensbeschouwing” laat zien hoe in het beleven en denken van de moderne mens de grondige wijzigingen in het beeld, dat hij van zichzelf heeft, tot uitdrukking komt of hij zich daar nu meer of minder bewust van is. Duidelijke tekenen daarvan ziet de commissie allereerst in de existentiële filosofie, andere symptomen in diverse vakwetenschappen en in de moderne kunst. Verder betoogt zij in dit afsluitend hoofdstuk, dat de huidige mens, „in het bijzonder de jeugdige mens” anders in het leven komt te staan dan vorige generaties. Dat weten zij allen. Menigeen komt echter niet verder dan dit misprijzend te constateren. Deze gespreksgroep benadert de feitelijke situatie met begrip voor de jongeren, die hun leven in een heel andere wereld moesten beginnen dan de hen veroordelende ouderen. Een leerrijke schets van die situatie met haar negatieve en positieve mogelijkheden vormt het slot van dit geschrift.

Ik eindig deze poging de a.s. lezers enig idee te geven van wat hun te wachten staat met de opmerking, dat het zich bijzonder goed leent om in kleine kring gezamenlijk bestudeerd te worden. Mocht dit in verschillende gemeenschappen van ons verbond gebeuren, het zou ons werk ten goede komen.

Pr.

Lezingen voor de radio

20 mei, 9.45 uur (VARA): K. Cuypers: *Het Belgische Hum. Verbond bestaat 10 jaar.*

27 mei, 9.45 uur (VARA): Chr. Hennekens: *Ook dat is een... verkeersagent.*

3 juni, 9.45 uur (VARA): H. G. Kannegieter: *Onze banden.*

U kunt zich op de wekelijks verschijnende teksten van de lezingen abonneren door overschrijving van f 4,- per jaar op giro no. 58 t.n.v. de Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Voor leden van de luisterkring f 3,- per jaar. Losse nummers f 0,25.

Anders dan anderen

een televisie-uitzending
van echt menselijke ervaringen

Zelden of nooit zal het gebeuren dat U een toneelstuk ziet, wat middenin een scène wordt afgekap, waarna in enige seconden het decor verandert voor een televisie-uitzending. Even zelden zal men zo'n wending in het programma zo spontaan aanvaarden als op dinsdagavond 1 mei gebeurde toen Bert Garthoff de televisie-opnamen van het toneelstuk „Brieven van een dichter” na een gefingeerde storing stop zette, op het moment dat men bezig was de televisie-kijkers in Nederland aan te sluiten met het Nieuwe de la Mar theater te Amsterdam.

Rob de Vries, directeur van de toneelgroep Theater werd op zeer handige wijze voor het feit geplaatst de hoofdpersoon te zijn in het televisieprogramma van de VARA „Anders dan anderen”.

Wij kunnen blij zijn dat hij dit van harte accepteerde, want het is niet eenvoudig. Zou hij de met zichzelf ingenomen figuur zijn, waardoor programma's van dit soort nu juist zo onuitstaanbaar kunnen worden, ja dan...

Maar dan zouden de toeschouwers de momenten van echte bewogenheid, die nu afwisselden met ogenblikken van gespannen stilte, hebben gemist. Twee figuren tekenden zich in deze uitzending af, de ene was de onveranderlijk vriendelijke Garthoff die de kunst verstaat met zijn bescheiden vragen zo diep in de herinnering te treden van de ander dat achtergronden gaan leven. De ander waarvoor, zoals een van de kranten schreef, dit een der zwaarste rollen uit zijn carrière moet zijn geweest.

De herinnering, vol anecdotische afwisseling, aan de wording van de toneelloopbaan van Rob de Vries, de Amsterdamse jongen uit een joods gezin, die voorlopig eindigde met het ontstaan van het acteursverzet in oorlogstijd. Even vóór de voorstelling van „De getemde feeks” kwam de mededeling dat joodse acteurs niet mochten optreden. Ben Groenier bracht de oplossing: „afschminken”.

Herinnering aan een reeks ervaringen uit het verzet, met Eduard Verman. Vervalste documenten, samenwerken met anderen in en van welke richting dan ook onder één motto: solidair tegen de onderdrukker. Vele oude bekenden verschenen ten tonele die voor Rob de Vries hernieuwde ontmoetingen betekenden met de bewogen tijd die men tesamen had doorleefd.

Hoogtepunt was de opkomst van de machinist waarmee de acteur als „rangeerder” door-drong tot in Westerbork om een medewerkster

te ontvoeren. Een machinist die in alle eenvoud besliste toen De Vries zich als rangeerder aandiende: „dat mot dan maar”, en op het toneel opmerkte: „ik zag wel dat je d'r niks van kon”. Een machinist waarvan De Vries de naam niet kende; het ging niet om namen, het ging om mensen. „Maar nu hij bekend is als machinist Van Hasseld”, zei De Vries, doelende op de lintjesregen, „nu moet hij er een hebben!”

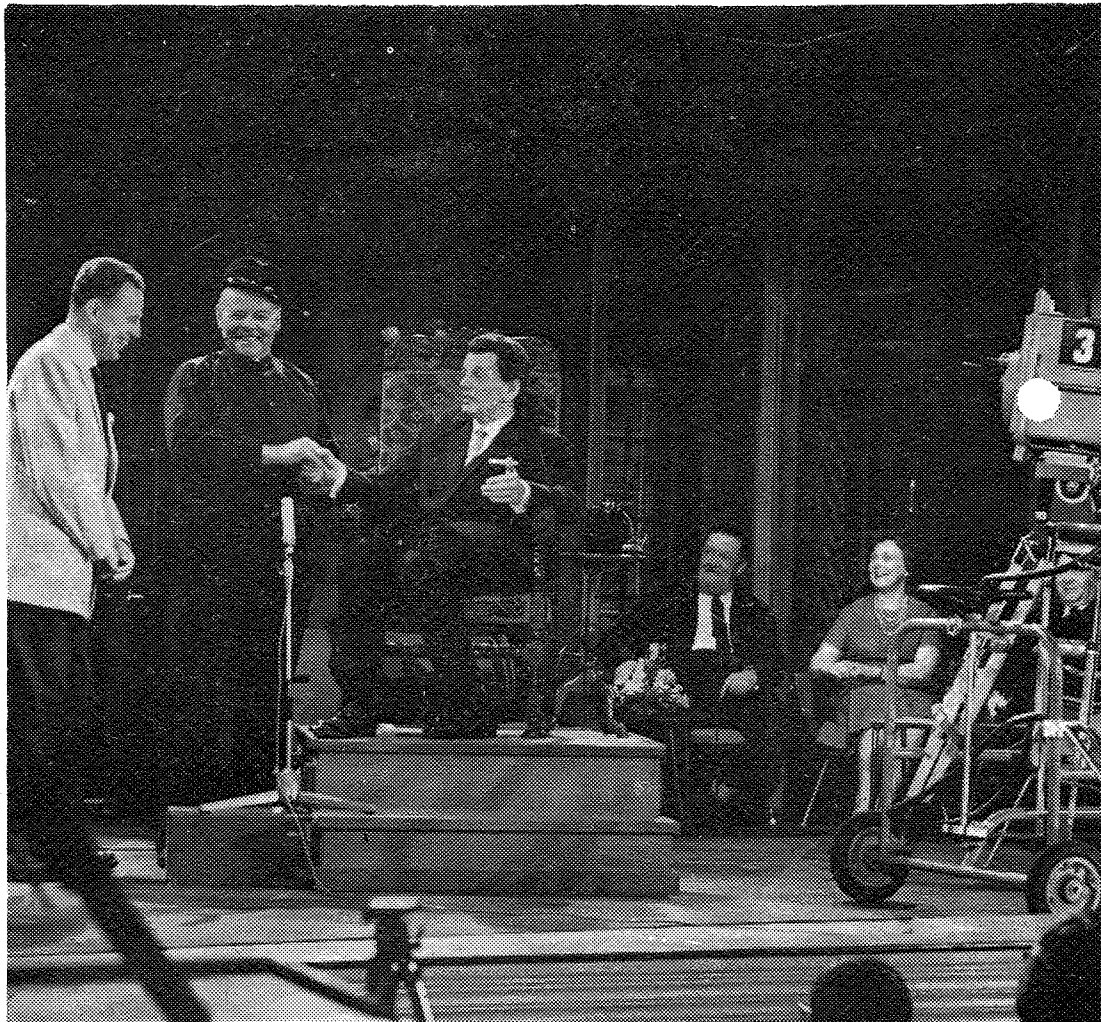
Zelfs tot buiten het theater reikte het contact op het moment dat vanuit Basel werd opgebeld door de vader van Anne Frank. (In „Het dagboek van Anne Frank” speelt Rob de Vries de vaderrol).

Dit programma kan ertoe hebben bijgedragen de misverstanden over het „a-sociale karakter van de kunstenaar” weg te nemen. Het is trouwens de moeite waard aan de visie die Rob de Vries gaf over de vernieuwing van het toneel meer bekendheid te geven. Wij hopen hierover nog eens een bijdrage te kunnen publiceren.

Wat ons bij blijft van deze echt menselijke ervaringen rond het leven van Rob de Vries, waren de spontane ontmoetingen tussen hen die het gevaar hebben beleefd van dreigende ondergang. Een bezielde uitzending in deze dagen van bezinning, geaccentueerd door de uitspraak van deze joodse acteur: „een mens is in staat een ander mens te ontmoeten, zo maar voor het eerst, hem te begrijpen en te respecteren. Je geeft hem een hand en je weet dat je samen een rijkdom verdedigt, de vrijheid. Dat was de werkelijke waarde van die tijd. Niet wat we gedaan hebben.”

Vl.

Vara-foto - Ernst Nieuwenhuis

Mens en Wereld

verschijnt om de veertien dagen

Hoofdredacteur: P. W. van der Vliet

Redactieraad: Mr. H. Singer-Dekker,
dr. H. Bongers, prof. dr. J. C. Brandt-Corstius,
R. de la Rie, mr. dr. H. J. Roethof,
H. A. Scheltes, J. van Straten

Redactiesecretaris:

H. P. Danz, Schieweg 87c, Rotterdam 4,
telefoon 80641

Administratie, abonnementen en advertenties:

Oudegracht 152, Utrecht,
telefoon 1 01 63; postgiro 304960 t.n.v.
Humanistisch Verbond, Utrecht

Advertentietarieven op aanvraag
Kleine advertenties f 0,20 per woord

Abonnementsprijs voor leden van humanistische
organisaties f 5,— per jaar, voor niet-leden f 7,50,
buitenland f 8,—; losse nummers f 0,30.

In en Om

het Humanistisch Verbond

Mededelingen voor de leden / no. 3

Belangstelling is er genoeg

Schrijver dezes sprak nog niet zo lang geleden in een kleine gemeenschap ergens in Zuid-Holland. Het is een plaats met een snel groeiende bevolking, die voor het overgrote deel van elders komt. Er vrijzen geheel nieuwe wijken met moderne winkels, er komen scholen en een prachtig zwembad, en van de oude kern blijft niet zo veel meer over.

We zeiden het al, de gemeenschap van het Verbond is nog maar klein en bestaat ook pas een paar jaar. Er zijn de gebruikelijke moeilijkheden om een bestuur te vormen, er zijn te weinig leden om eens hier en daar een bezoekje te brengen, maar men doet zijn best en telt al mee. Als het gemeentebestuur de kerken voor het een of ander uitnodigt, wordt ook onze kleine groep er meestal wel bij gehaald.

Van wie zich in die plaats vestigen, zijn velen buitenkerkelijk of ze hebben al lang de band met de kerk verloren. Ze zijn ook dikwijls nog jong, mensen met kleine kinderen, die 's avonds moeilijk weg kunnen, tenzij ze een oppas kunnen krijgen, waarvan de man dikwijls nog aan een of andere vakstudie bezig is die een groot deel van zijn vrije tijd in beslag neemt. Men neemt eigenlijk nog geen plaats in de samenleving in, vormt er nog geen deel van, heeft nog weinig contacten. Het is het gewone beeld dat alle nieuwe wijken met nieuwe bewoners bieden en er zijn al boeken en rapporten over vol geschreven.

En daar staat zo'n handjevol georganiseerde humanisten, wetende dat voor hen hier een taak ligt, dat ze moeten proberen deze mensen het geestelijke tehuis te verschaffen, waar ze, al is het dikwijls onbewust, naar verlangen. Het gaat er niet om hen in een hokje te duwen, er bestaat trouwens geen humanistisch hokje. Maar ze moeten het gevoel krijgen ergens bij te horen, eens met iemand over hun problemen te kunnen praten, desnoods eens een avond een wat meer serieus gesprek te kunnen voeren dan de gebruikelijke conversatie.

Het is namelijk beslist niet waar, dat de mensen daar geen behoefte aan zouden hebben, al zijn er nog zo veel manieren om de avond om te krijgen. Nu men er in vele gemeenschappen toe overgaat, de gebruikelijke bijeenkomsten met een spreker, die het zo mooi weet te zeggen en zo knap is, ook gaat aanvullen met een wat minder officieel, maar daarom veel genoegelijker bijeen zijn in de huiskamer, zonder de erkende deskundige, maar als mensen rond de tafel, die ook wel eens aan het woord willen komen, blijkt dat niet alleen in een behoefte te voorzien, maar eveneens allerlei mensen aan te trekken, die men op de zondagmorgen nooit heeft gezien. Ook jongeren, ook niet-leden. Want die willen wel eens weten, hoe humanisten over gewone dingen van alle dag denken, dingen die in ons leven gebeuren of er hun invloed op uitoefenen.

In die kleine gemeenschap, waar we het daarnet over hadden, waren van die mensen aanwezig, ze maakten zelfs het grootste deel van de aanwezigen uit. Ze waren gekomen omdat ze nieuwsgierig waren naar dat humanis-

me, waarover ze tegenwoordig nog wel eens in de krant lezen, ze wilden antwoord hebben op vragen waar ze mee rondliepen, ze zochten binding of een gewoon menselijk contact. Natuurlijk, het waren de actieven, de mensen die zelf het initiatief namen, die hadden gehoord dat er in die plaats een gemeenschap van het Verbond bestaat en de moeite namen er zelf op af te stappen. Maar hoeveel zijn er niet thuis gebleven, die wellicht ook gekomen zouden zijn, deze keer of een andere, als er maar iemand was geweest die ze daartoe had aangemoedigd of uitgenodigd? Er bestaat bij velen drempelvrees, gemakzucht, een neiging om zich er van af te maken, terwijl bij enig aandringen dat overwonnen zou kunnen worden.

Als we zeggen dat er genoeg belangstelling voor het humanisme en het Verbond bestaat, bedoelen we niet, dat we de leden bij duizenden zouden kunnen inschrijven als we er maar op uittrokken. Wat dat betreft geven we ons beslist niet aan illusies over en weten genoeg van het volstrekte gebrek aan enig geestelijk leven dat bij zo veel mensen, helaas, aanwezig is. Maar als dagelijks bij het Centraal Bureau in Utrecht brieven binnenkomen met vragen om inlichtingen, als op een forum in Heerlen zoveel mensen komen dat de helft moet blijven staan, als een lid in een gemeenschap die we heel goed kennen kans ziet in enkele maanden een tiental nieuwe leden te winnen, als van allerlei kanten gevraagd wordt om voor groepen van andersdenkenden iets over het humanisme te komen vertellen, dan wil het er bij ons niet in, dat we niet veel meer leden zouden kunnen hebben dan nu het geval is.

De kunst is alleen ze te vinden als ze niet uit zich zelf komen. Het humanisme is geen artikel waarmee men huis aan huis kan leuren, of, om het wat netter te zeggen, men kan mensen geen levensovertuiging aanpraten. Men kan ze echter wel helpen die bij zich zelf te ontdekken. Maar daarvoor moet men de mogelijkheden scheppen, d.w.z. voortdurend en onophoudelijk voorlichten en laten weten, dat het Verbond er is en wat het wil en doet. Dat is niet alleen de taak van een bestuur, maar ook van de leden.

Eigenlijk is het een wonder, dat we met zo'n kleine groep in zo'n korte tijd zoveel hebben bereikt. Maar wonderen hebben de eigenschap op een bepaald ogenblik niet meer te werken, ze duren meestal maar kort. En als we willen, dat het Verbond iets meer is dan een zaak van deze tijd, zullen we niet kunnen volstaan met ons arbeidsveld voortdurend te vergroten, maar moet ook ons ledental omhoog. Dat is trouwens een onmisbare voorwaarde om ons werk te kunnen verrichten. En dat dit werk gewaardeerd wordt, bewijst het succes van het Steunfonds Praktisch Humanisme, bewijst ook het feit dat we in de afgelopen maanden meer dan duizend sympathisanten hebben gekregen, bewijst het groeiende aantal abonnees op onze periodieken. Nogmaals, belangstelling is er genoeg, het gaat er om duidelijk te maken, dat het moderne georganiseerde humanisme geen zaakje is van

enkele duizenden maar van die vele tienduizenden buitenkerkelijken in Nederland, die als je het aan ze vraagt zeggen: ja, eigenlijk hoor ik er ook bij, ik ben er alleen nog niet toe gekomen. En op dat vragen komt het nu net aan, dat moet u doen.

Ontmoetingsweek Barchem

Reeds gedurende vele jaren organiseert de Barchembeweging ontmoetingsweken voor Rooms-Katholieken, Protestanten en Humanisten. In de commissie van voorbereiding zitten mensen van verschillende geloofs- en levensovertuiging en dat is ook het geval met de inleiders.

Voor dit jaar staat een dergelijke week op het program van 9-14 juli met als thema „macht als menselijk probleem”. Het samenleven van mensen in onze wereld gaat gepaard met machtsuitoefening. Daarbij rijst de vraag of macht noodzakelijk, nuttig of verderfelijk is en bovendien welke invloed zij heeft op degenen, die haar uitoefenen en op hen, die haar ondergaan.

De bijeenkomst wordt gehouden in het huis van de Barchembeweging in Barchem bij Lochem. De prijzen voor deze week zijn heel redelijk en de omgeving is bijzonder mooi. En wat de inleiders betreft, er zijn twee humanisten bij, drs. W. van Dooren, secretaris van onze gemeenschap Bilthoven en raadsman voor de gedetineerden en dr. J. de Roy, eveneens uit Bilthoven en regelmatig medewerker aan „Mens en Wereld”.

Belangstellenden kunnen nadere inlichtingen krijgen bij de administratie van het Woodbroekershuis te Barchem (Gld).

Het hoofdbestuur besprak . . .

In zijn vergadering van 31 maart het financieel verslag over 1961, dat weliswaar met een tekort sloot, maar waarvan dit tekort door de toename van de middelen, o. a. meerdere contributie, kon worden opgevangen. De vooruitzichten voor 1962 zijn op dit gebied niet zorgwekkend, ook al door de succesvolle actie van de Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme. Hoewel de resultaten van de maart-actie nog niet in volle omvang bekend waren, kon de op de vergadering aanwezige secretaris-penningmeester Pols zeer optimistische geluiden laten horen.

De notulen van de Stichtingen De Ark, Socrates en de Humanistische Stichting (voor eventuele steun bij studie enz.), werden goedgekeurd. Een stuk van de hand van de algemeen-secretaris over de bemoeiingen van het Verbond met het ontwerp van wet tot regeling van het voortgezet onderwijs (de mammoetwet) gaf aanleiding tot enige bespreking. De nota zal in haar geheel in het blad „Kader” opgenomen worden.

In verband met de mogelijkheid, dat de Humanistische Jongeren Gemeenschap als landelijk orgaan wellicht zal moeten worden opgeheven, hechtte het hoofdbestuur zijn goedkeuring aan de dan te nemen maatregelen. De plaatselijke gemeenschappen van de HJG blijven in dat geval bestaan. Een en ander was aanleiding het gehele vraagstuk van de aantrekking van jonge mensen nog eens uitvoerig te bespreken.

Een overzicht van de Humanistische Correspondentiekring voor Huwelijkscontacten leverde het bewijs, dat deze instelling in een behoefte voorziet. Het aantal aanvragen en inschrijvingen is veel groter dan verwacht werd. Een en ander brengt echter ook voor een aantal vrijwilligers en functionarissen een grote hoeveelheid werk mee, die een extra-belasting betekent en waarvoor op korte termijn oplossingen gevonden dienen te worden.

Door het HB werd goedkeuring gehecht aan de heren W. Zijlstra te Zwolle als plaatselijk geestelijk raadsman en J. L. Zappey te Zierikzee als raadsman voor de arbeiderskampen.

Forum in Enschede

Op 21 maart hield de gemeenschap Enschede een forumavond. Het bijzondere van dit forum bestond hieruit, dat het onderwerp was: politieke oriëntatie voor humanisten.

Het forum stond onder leiding van de heer A. Hessels en bestond verder uit de heren D. J. Bout te Enschede voor de P.v.d.A.; A. Katan uit De Bilt voor de V.V.D. en ons H.B.-lid J. van Opijnen voor de P.S.P.

Eerst zetten de leden van het forum uiteen hoe zij vanuit hun humanistische levensvisie tot hun politieke keus waren gekomen (of omgekeerd).

Men was het er over eens, dat een humanistische levensbeschouwing dwingt tot politieke keus, dit is men als bewust, verantwoordelijk levend mens wel verplicht.

Het verschil tussen de P.v.d.A. en de V.V.D. werd door de één vooral gezien als een verschil in uitgangspunt, n.l. de eerste gaat uit van groepsbelang, de ander van het individu. De andere wees er op, dat men de V.V.D. niet alleen kon zien zoals zij zich programmatisch presenteerde, maar ook het oog moest houden op wat de liberale politiek in verleden en heden betekende, dat in harde strijd tegen het liberalisme de paupers van vroeger hun huidige plaats als arbeiders in de maatschappij hebben verworven.

Dat de P.S.P. door twee van de drie als snipperpartij met dienovereenkomstige bezwaren werd gezien, ligt voor de hand. Haar pleitbezorger, die evenals de andere forumleden voor

zichzelf en niet namens zijn partij sprak, benaderde het probleem vanuit zijn persoonlijk principieel pacifisme. De discussie, mede naar aanleiding van door de aanwezigen gestelde vragen, was bijzonder interessant en soms spits.

Het Enschedese voorbeeld verdient stellig navolging, want als men ernst maakt met zijn humanist zijn, dan is een politieke keus geen overbodige luxe en daarbij kan een confrontatie met die politieke stromingen die voor ons praktische betekenis hebben verhelderend werken.

Onze sympathisanten

Op de Topkaderconferentie in Nunspeet is er van de kant van het dagelijks bestuur op aangedrongen, dat nu ook de gemeenschappen aan het winnen van sympathisanten aandacht zullen gaan besteden. Enkele voorbeelden hebben al bewezen, dat dit niet zo'n moeilijke opgave is, mits er maar enkele leden zijn, die er hun schouders onder zetten.

De sympathisanten wordt ter informatie een inlichtingenblad toegezonden, waarvan het eerste nummer inmiddels van de pers is gekomen. Het ligt in de bedoeling, dit enkele malen per jaar te herhalen, zodat ook zij, naast hetgeen er in de gemeenschappen gebeurt, ingelicht worden over het gehele Verbond. In de eerste uitgave vinden ze een overzicht van het jaarverslag en berichten over plaatsgevonden en nog komende activiteiten, die ook voor hen van belang kunnen zijn.

Kind en levensovertuiging

De vraagstelling „Hoe helpen wij onze kinderen bij het vormen van een levensovertuiging?” vormde het onderwerp van de studiedag van het Gewest Utrecht/het Gooi op 24 maart in het Erasmushuis. Of beter gezegd van de studiemiddag, want het gewestelijk bestuur had het geheel samengeperst in een middagvergadering van vier uren, zulks om de mensen die anders zouden wegblijven te gerieven. In zekere zin is dit een humane gedachte, maar de uitvoering ervan is toch niet geslaagd te noemen. Er was duidelijk tijdnood, zodat het Bestuur kan worden geadviseerd om de volgende keer weer een hele dag uit te trekken, bijvoorbeeld een zondag in Bilthoven, met de inleidingen 's morgens en de discussies 's middags en daartussen een boswandeling.

Er was nu ook slechts één inleiding, hetgeen te weinig is om van een studiedag te kunnen spreken.

Keuze van onderwerp en spreker waren uitsluitend. De inleiding van drs Colpa leverde vele vruchtbare gezichtspunten en gaf rijklijk aanleiding tot vragen, discussie en kritiek, welke dan ook niet zijn uitgebleven. Het is niet onze bedoeling om hier een volledig verslag van één en ander te geven, zodat wij volstaan met enkele grepen uit de problematiek, die als volgt werd gedetailleerd:

- 1) Voeden we onze kinderen op tot humanisten, resp. tot een onbepaalde levensopvatting? Wat beslissen we als het kind met een vriendje mee wil, bijvoorbeeld naar de christelijke zondagsschool?
- 2) Wat doen we als het kind de nozemkant uitgaat?
- 3) Moeten we het kind wel of niet willen beïnvloeden?
- 4) Wat antwoorden we als het kind godsdienstige vragen stelt?
- 5) Is een humanistische school of een algemene school verkieslijker?
- 6) Is een humanistische jeugdbeweging als schotjesgeest te beschouwen?
- 7) Moeten we het kind de school-catechisatie laten volgen?

In de discussie werd gesproken over het humanistisch vormingsonderwijs op de scholen, dat echter in het ontwerp Mammoetwet niet is opgenomen met de gestandaardiseerde ministeriële argumentatie „dat in de behoefte eraan niet is gebleken”. Die behoefte kan echter heel gemakkelijk blijken – aldus drs. Colpa die het in zijn eigen tijd en huis al jarenlang heeft gegeven aan middelbare scholieren. Het Humanistisch Verbond is zeer waakzaam en actief met betrekking tot het humanistische vormingsonderwijs dat wij wensen. Over de inhoud van dit vormingsonderwijs is ter conferentie uitvoerig van gedachten gewisseld.

Het feit dat de middelbare schooljeugd boeken leest van Mulisch, Claus, Vinkenoog e.a., „boeken die niet geschikt zijn voor de ouders”, werd verschillend beoordeeld.

Dat de normen hun geldigheid verliezen is een historisch feit, maar niemand wenst dat zijn kind behoort tot het afval van de geschiedenis. Sprekers bezorgdheid over de huidige jeugd bleef niet verborgen. Het oude normenstelsel ploft in elkaar. Het gaat erom dat het kind een eigen normenstelsel, een eigen levenspatroon zelf opbouwt. Daarbij kunnen wij helpen. Wat wij doen is: de jeugd begeleiden, opvoeden tot zelfbeschikkingsrecht.

Dr. Jac. de Roy

Literatuur: Humanisme en opvoeding.
Tweede herziene druk - Uitgave Humanistisch Verbond - f 0,95.
A. J. Groenman-Deinum.
Onze kinderen tussen Humanisme en Christendom - Uitgave Humanistisch Verbond - f 0,75.

LANDDAG TE DRIEBERGEN

op 31 mei (Hemelvaartsdag) in het „Grote Bos“ te Driebergen-Doorn.

Programma:

- 10.00 uur aankomst en begroeting
- 11.00 uur opening door de voorzitter van het gewest Utrecht/Het Gooi
- 11.10 uur excursies:
 - a. rondgang in het Grote Bos. Bezichtiging van een bungalow (± 1 uur)
 - b. Leersumse Veld, meeuwenbroedkolonie (± 1½ uur lopen)
 - c. Gimbornpark. Exotische planten en bomen (± 1 uur lopen)
 - d. Wijk bij Duurstede en de sluizen naar de Rijn (± 20 min. lopen)
 - e. Evangelische Broedergemeente „Hernhutters” (± 1½ uur rondgang)
- 13.00 uur eigen boterhammen nuttigen (eventueel kan een maaltijd besteld worden)
- 14.00 uur Vox Humana uit Amsterdam
- 14.30 uur kleinkunst door mevrouw H. de Goede-Baljet
- 15.00 uur prof. dr. B. W. Schaper spreekt over „Voor een open humanisme”
- 16.00 uur Vox Humana
- 16.15 uur sluiting, theedrinken en afscheidnemen
- 17.00 uur vertrek.

Vanaf 14.00 uur is er een apart programma voor de jeugd, met eigen leiders en in een afzonderlijk gebouw.

De toegangsprijs bedraagt f 2,- p.p., 3 consumpties inbegrepen. Kaarten zijn aan de zaal verkrijgbaar of bij de in het vorige nummer van In en Om vermelde adressen.

STICHTING STEUNFONDS PRAKTISCH HUMANISME

Secr.: Curacaolaan 16c, Amersfoort - Giro: 6168

Het eerste kwartaal 1962 is afgesloten. We laten de cijfers spreken.

Binnengekomen giften	f 46.932,85
Ontvangen bankrente over 1961	„ 724,59
	f 47.657,59
Kosten:	
Secretariaat, port-, bank- en girokosten	f 171,55
Propaganda	„ 1.601,38
	„ 1.772,93
	f 45.884,51
Saldo van 1961	„ 23.087,13
Saldo per 1 april 1962	f 68.971,64

Intussen is het saldo weer toegenomen; het bedroeg op 1 mei 1962 f 76.185,50. In de eerste vier maanden van 1962 werden 4880 giften ontvangen, dat is 30 % meer dan in de eerste vier maanden van 1961.

Op grond van bovenstaande nuchtere cijfers verwachten wij dit jaar een saldo van tenminste f 100.000,-. Het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond kan dan ook aan uitbreiding gaan denken.

Dank aan duizenden, die een bijdrage overmaakten. Dank ook aan de gemeenschapsbesturen voor hun onze maart-actie ondersteunende circulaire. Dank aan de vele trouwe werkers in het land, niet in de laatste plaats aan de Hagenaars. Op hun aandeel in ons succes komen we terug.

Erkentelijk is het bestuur van het Steunfonds voor de vele bemoedigende woorden, die wij op de girostrookjes aantreffen. U kunt ervan verzekerd zijn, dat wij dit medeleven zeer op prijs stellen. Waardering hebben wij voor de ons aan de hand gedane ideeën. Iedere tip wordt naarstig op bruikbaarheid onderzocht. Ook enkele kritische opmerkingen hadden voor ons betekenis. Wij zijn geen reclamedeskundigen, maar doodgewone Verbondsleden, die wat vrije tijd (!) over hebben. Daarom, schrijf ons wanneer u iets op uw hart hebt, en wij zullen proberen er ons voordeel mee te doen. Maar, als het even kan, niet van die uitvoerige epistels.

Uit de toon van ons verslag blijkt, dat wij tevreden zijn. Tevreden is echter niet hetzelfde als voldaan. Het Humanistisch Verbond staat voor een enorm zware taak, die het alleen naar behoren kan verrichten wanneer het de daarvoor benodigde middelen krijgt. Het Steunfonds wil een deel van de last op zijn schouders nemen door de financiering mogelijk te maken van het veelomvattende praktische werk; dat is het werk van de plaatselijke geestelijke raadsleden en de raadsleden werkzaam in ziekenhuizen en sanatoria, in arbeiderskampen en inrichtingen van justitie en in de bureaux voor levens- en gezinsmoeilijkheden. Dat aan dit werk behoefte bestaat bleek o.m. na de radiouitzendingen in maart, die over het Steunfonds gingen. Tientallen mensen, meest niet-leden van het Humanistisch Verbond vroegen per brief met een geestelijk raadsman in contact te worden gebracht.

Voor 1962 is, dank zij uw vrijwillige bijdragen, de financiering van al dit werk reeds voor 100 % verzekerd. Het Verbond wil echter meer en dus gaat het Steunfonds verder. Te beginnen in de grote bevolkingscentra zullen full-timers moeten komen die, tezamen met de gemeenschapsbesturen, leiding gaan geven aan al het geestelijke werk onder buitenkerkelijken. Daar zijn echter grote bedragen mee gemoeid. Het Steunfonds wil ook daarvoor de middelen verstrekken en het zal in dit streven slagen dank zij de trouwe hulp van steeds meer leden en niet-leden van het Humanistisch Verbond.

Blad voor jongeren

Het in het vorige nummer al aangekondigde blad van het Humanistisch Thuisfront is verschenen. Het is een maandblad van en voor jongeren met de naam „Ego”. Militairen kunnen het gratis krijgen, voor niet-militairen beneden 25 jaar bedraagt de prijs f 4,- per jaar, voor ouderen f 6,-.

Of het blad in een behoefte zal voorzien, dient te worden afgewacht. Er zijn al zoveel tijdschriften, ook voor jonge mensen, maar in het bijzonder voor militairen is de keus niet zo erg groot. Jaren geleden heeft het Thuisfront ook een blad gehad, maar het moest wegens gebrek aan middelen worden opgeheven. De opzet is nu anders, het zijn voornamelijk jongeren die er in schrijven en het is het enige van

humanistische huize, dat voor militairen beschikbaar is.

Onze lezers kunnen aan de verspreiding een handje helpen door zoon, neef of buurjongen er attent op te maken en ze te vertellen, waar ze een abonnement kunnen aanvragen. Voor militairen is dat (gratis) bij het Humanistisch Thuisfront, Lothariuslaan 70 in Bussum, voor anderen Uitgeverij Buytenveldert, Wildernislaan 35 in Apeldoorn.

Geen lid? Toch een band!

Maak uw vrienden sympathisant!

Studiedag Z-Holl.-Noord

Het gewest Zuid-Holland-Noord mag terugzien op een zeer geslaagde studiedag, gehouden op zondag 25 maart in het clubhuis van de speeltuinvereniging „Oosterkwartier” in Leiden.

Het onderwerp was „Proeven met mensen, geoorloofd of niet?” De ongeveer 100 aanwezigen volgden met grote aandacht de inleidingen, gehouden door dr. Kwee Swan Liat over „evolutie en ethiek” en prof. dr. A. M. Drooglever Fortuyn, die over „de proeven van Petrucci en eugenetica” sprak.

Van de mogelijkheid tot discussie werd een zeer druk gebruik gemaakt, terwijl na afloop een excursie gemaakt werd door oud-Leiden onder leiding van een lid van de vereniging „Oud-Leiden”.

De vakantieplannen voor 1962 zijn hieronder aangegeven.

A. Buitenwerk-commissie

Kinderkamp 10-12 jarigen

Onder leiding van de heer en mevrouw Wegelaar, Erasmusgracht 23 III, Amsterdam, tel. 020-83919, is er dit jaar weer een kamp voor 10-12 jarigen. De Korenbloem in Elspeet is voor de week van 14 tot 21 juli gereserveerd. De prijs bedraagt f 39,50 inclusief f 2,- zakgeld. Aanmeldingen en inlichtingen bij de leiding.

Tentenkamp 13-15 jarigen

Twee kampen op Texel van maximaal 24 personen en wel van 31 juli-10 augustus en van 18 augustus tot 28 augustus. Het eerste kamp is vrijwel vol geboekt.

Leiding P. van Soelen, de Genestetlaan 3, Bilthoven, tel. 03402-4468, waar men zich op kan geven en nadere inlichtingen kan vragen. De prijs bedraagt f 50,- voor 10 dagen.

Familie tentenkamp

In verband met het geheel ontbreken van belangstelling gaat dit kamp niet door.

Zeilkamp

Onder leiding van de heer en mevrouw Plettenberg-Sweid wordt wederom een familie zeilkamp georganiseerd en wel van 4-18 augustus a.s. De prijs bedraagt f 65,- per week. Zelfstandige deelnemers moeten 18 jaar zijn of ouder. Kinderen vanaf 11 jaar, mits onder leiding der ouders.

Men verblijft in een groot huis aan het water met 4 en 6 persoons kamers.

Aanmeldingen bij de leiding. Aangezien er slechts plaats is voor 26 deelnemers wordt spoedige aanmelding geadviseerd.

Betalingen voor de onder A genoemde kampen kunnen geschieden op postrekening 304.960 t.n.v. Het Humanistisch Verbond Utrecht, onder vermelding van de naam van de deelnemer en het kamp waaraan deelgenomen wordt.

B. De H.J.B. (Hum. jeugdbeweging).

Voor 16-22 jarigen organiseert de H.J.B.:

1. Twee zeilkampen te Langweer en wel van 21-28 juli en van 18-25 augustus. Prijs f 50,- per week.

2. Een tentenkamp op Texel van 10-18 augustus. Prijs f 28,- per week. Inlichtingen en aanmelding bij: Jeanet Veenstra, Zocherstraat 62 II, Amsterdam, tel. 020-123135.

Nieuws uit de gemeenschappen

Net als elk jaar heeft **Den Haag** zijn openbaar gesprek gehad, dit keer over het onderwerp „groeidend materialisme of geestelijke groei”. Ook nu waren de deelnemers een protestant, een katholiek en een humanist. Het instituut van de contactmiddagen, waaraan vooral ouderen deelnemen, is voor de eerste keren geslaagd. Als tegenhanger van de club tot 40, die zeer actief blijkt te zijn, geen overbodige weelde.

Enschede had een forumavond in verband met de verkiezingen voor de provinciale staten. Drie humanisten, resp. lid van drie verschillende politieke partijen hebben het woord gevoerd. Elders treft u een verslagje aan. Om de band ook in de „stille maanden” te onderhouden, een weekend op 26 en 27 mei in Buurse. Ook de kinderen zijn welkom.

In **Hengelo** gaat men nu ook, na enig experimenteren, een vrouwengroep oprichten. In de praktijk is gebleken, dat deze groepen niet alleen plezierig zijn voor de deelnemers, maar ook in het leven van de gemeente een rol kunnen spelen naast de bestaande vrouwenorganisaties.

Hoewel **Amersfoort** nog steeds geen voorzitter heeft en ook de secretaresse door ernstige ziekte geruime tijd verstek moest laten gaan, staan de activiteiten niet stil. Zo werd b.v. aandacht besteed aan de school door een inleiding met discussie, welke discussie een voortzetting was van reeds vroeger gehouden besprekingen.

Ook ditmaal in **Eindhoven** de jaarlijkse buitendag bij een lid in Waalre en wel op 27 mei. Dat is altijd een hoogtepunt in het gemeenschapsleven.

Forumbijeenkomsten met andersdenkenden zijn in de mode, dat bewees ook **Deventer** waar gesproken werd over de grenzen van de verdraagzaamheid. De avond werd georganiseerd door het Instituut voor Volksontwikkeling, waarbij van humanistische kant ons lid dr. Daan is opgetreden.

Al is de gedachte niet nieuw, toch doet het plezierig aan, dat **Vlaardingen** bezig is er voor te zorgen, dat enkele oudere leden een bejaardenkamp in De Ark zullen meemaken. Daarvoor wordt een beroep gedaan op de overige leden, die ongetwijfeld dit sympathieke gebaar zullen steunen.

Voorburg/Rijswijk vermeldt in het gemeenschapsblad de namen van de contactpersonen, zodat ieder lid kan weten, waar hij of zij terecht kan. Vooral als iemand eens langdurig ziek is, en bezocht moet worden, dient dat bekend te zijn.

Tussen de vele activiteiten van **Rotterdam** springen enkele muziekavonden naar voren, waar iedereen, die graag zingt of muziek maakt, van harte welkom is.

In onze werkgroep **Hoek van Holland**, die nog steeds groeit, heeft de centraal geestelijk raadsman d'Angremond verteld, wat een geestelijk raadsman eigenlijk doet.

Dat er in **Goes** de laatste tijd sprake is van een opgewekt gemeenschapsleven, werd al eens meer bericht. Men komt niet alleen regelmatig met de leden bijeen, maar heeft contact met anderen. Een treffend voorbeeld daarvan was een uitnodiging van vrijzinnige kant, om een filmvertoning mee te maken en daarover gezamenlijk te praten.

Wie verre reizen doet kan veel verhalen dachten ze in **Leiden** en daarom heeft het lid Odijk, die ook raadsman is, op een avond verteld van zijn belevenissen in Zuid-Afrika, waar hij een familiebezoek bracht. Er staat nog een duinexcursie op het program onder leiding van de bij uitstek deskundige prof. dr. Kuenen. Inmiddels heeft men ook de 40ste sympathisant ingeschreven.

Utrecht heeft een zwaar verlies geleden door het plotselinge overlijden van mevr. Houtgast. Zij had de leiding van de vrouwengroep en laat een lege plaats achter. Ook dit jaar zal men een afzonderlijke bijeenkomst op 4 mei houden omdat alle pogingen om deel te kunnen nemen aan de gezamenlijke herdenking zijn afgestuit op de starre houding van één der andere organisaties. Van het gemeentebestuur heeft men nu subsidie gekregen, om voor de buitenkerkelijken een samenkomst te beleggen. Niet alleen een mooi gebaar, maar ook een erkenning.

In **Bussum** op 6 mei een voorjaarswandeling met de kinderen erbij. En enkele dagen later een huiskamerbijeenkomst over de toekomst van het ongelooft.

Omdat ook **Arnhem** langzamerhand vele leden telt in omliggende plaatsen, wordt af en toe daar een bijeenkomst gehouden. Velp was al enige malen aan de beurt, Oosterbeek kwam eveneens aan bod.

In het blad van **Amsterdam**, de Loopmare, dringt de redacteur er op aan, nu eens ernst te gaan maken met het bouwfonds voor een eigen humanistisch huis. Met dat plan loopt overigens niet alleen Amsterdam rond, er zijn meer gemeenschappen die er aan denken. Maar het zou wel goed zijn, als men het niet bij denken liet, maar ook eens een groep mensen verzocht er ernst mee te maken. Wat anderen kunnen, moet bij ons ook mogelijk zijn.

Nieuws uit de gewesten

Ook **Utrecht/Het Gooi** heeft zijn studiedag er op zitten. Voor een verslag kunt u elders in dit blad terecht. Verder maakt men zich op, om op 31 mei alle Nederlandse humanisten in Driebergen/Doorn te ontvangen op de Landdag. Voor wie het nog niet weet, drukken wij het programma nog eens af.

Zuid-Holland-Noord had een geslaagde studiedag op 25 maart in Leiden met een 100 aanwezig. Elders vindt u een verslagje.

Zuid-Holland-Zuid kwam op 6 mei in Rotterdam bijeen met als onderwerp „Vrijetijdsbesteding. De problemen die daarmee samenhangen werden door een forum besproken, dat bestond uit mej. de Groot, adviseuse voor huwelijks- en gezinsmoeilijkheden; en de heren Langerak, wethouder van sport enz. van Rotterdam; dr. Schenk, psychiater; drs. van Muyen, socioloog en Timmerman, journalist. T.z.t. horen we er een verslag van te ontvangen.

In **Limburg** worden pogingen gedaan een gemeenschappelijke bijeenkomst met een aantal Duitse geestverwanten te organiseren. Ook een studiedag, benevens een „voorjaarsdag” staan op het programma. En als de voortekenen niet bedriegen, zal op 23 juni het eigen gebouw in Brunssum met enige feestelijkheid geopend kunnen worden.

Zwolle, dat in de afgelopen maanden nogal wat tijd heeft moeten besteden aan enkele moeilijkheden in het bestuur, is daar nu weer overheen en kan zich bezig houden met zijn eigenlijke taak. Die heeft men overigens niet verwaarloosd, o.a. het bezoek aan zieken en bejaarden ging intensief door. Ook een diskussiegroep is weer van start gegaan.

Uit **Velsen** komt de verheugende tijding dat ook daar het contactbezoek op gang komt. Overigens functioneert daar al geruime tijd een gespreksgroep, die ook in de zomer doorgaat, omdat de deelnemers het gesprek niet willen missen.

In **Laren-Blaricum** hebben inmiddels twee sprekers, nl. Nordlohne en Herbers het hunne gezegd over het militarisme. Aanleiding daartoe is blijkbaar de vraag, of pacifisten steun kunnen geven aan het Humanistisch Thuisfront.

De voorzitter van **Assen** heeft in het maartnummer van het orgaan van het Drents Genootschap in het kader van de reeks „geestelijk leven” een artikel geschreven over het Verbond en Humanitas. Belangrijk als „public relation” en het navolgen waard.

Beverwijk, waar de gemeente zich snel uitbreidt, gaat in de nieuwe wijken kennismakingsbijeenkomsten beleggen voor de leden, waar sympathisanten en belangstellenden, ook welkom zijn. De eerste in Heemskerk heeft al plaatsgevonden.

Als laatste nieuwtje, vers van de pers, het bericht, dat **Hilversum** zijn maandblad weer herdoopt heeft. Humanusje van Alles was blijkbaar niet ernstig genoeg en nu heet het „Gemeenschap Hilversum”. We hebben even mogen lachen, maar nu kijken we weer serieus. Overigens staat er in het nieuwe nummer een stuk over de groep onder de veertig, dat we elke gemeenschapsbestuurder, die nog steeds meent bij de „grote” bijeenkomsten te moeten zweren, van harte ter lezing aanbevelen. En om dat te bevorderen, zullen we het t.z.t. in Kader afdrucken.

Van gewest **Noord-Brabant** is het belangrijkste nieuws, dat de pogingen om in Den Bosch een werkgroep op te richten, geslaagd zijn. En nu maar afwachten of het wil groeien.

Noord-Holland heeft ook op 6 mei een studiedag gehouden met als onderwerp „Hoe helpen we onze kinderen bij het vormen van een humanistische levensovertuiging”. Inleider was hier ons HB-lid drs. Colpa uit Assen. En in het najaar wordt de cursus voor gespreksleiders hervat, zodat geen enkele gemeenschap behoeft achter te blijven.

Wat **Zeeland** betreft, ook daarvandaan goed nieuws. Ondanks het brede water een plezierig contact tussen de gemeenschappen, dat nog versterkt gaat worden, doordat het blad van Goes nu ook voor alle Zeeuwse leden als gewestorgaan beschikbaar komt. En de voorbereidingen voor een familie-weekend in september op Schouwen zijn al in volle gang.

Overijssel heeft zich voorgenomen, de suggesties van de Topkaderconferentie ter harte te nemen, en het contact tussen de gemeenschappen te gaan versterken. Het bestuur wordt uitgebreid, aan de verspreide leden zal meer aandacht besteed worden en in een aantal plaatsen moeten nog dit jaar werkgroepen komen. Succes!

De wereldopinie: een mythe?

Bij een beoordeling van de machtsverhoudingen in onze wereld en de toekomstperspectieven van de mensheid dringt zich de vraag op welke rol de publieke opinie in het politieke krachterspel speelt. Hans J. Morgenthau heeft in „The New York Times” (28-3) deze vraag trachten te beantwoorden. Wij geven hier zijn betoog weer:

Sinds het begin der geschiedenis stonden de regeringen bloot aan militaire of diplomatieke pressie van andere landen. Thans schijnen zij daarbij nog een nieuwe kracht te moeten ontzien: de onzichtbare en ongrijpbare wereldopinie. Om die reden wedijveren de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie in steun aan antiekoloniale bewegingen en besteden zij zoveel tijd aan ontwapeningsbesprekingen, waarvan zij geen resultaat verwachten.

De Verenigde Staten zijn altijd al zeer gevoelig geweest voor de publieke opinie in binnen- en buitenland. Tocqueville, de beroemde Franse auteur van „Démocratie en Amérique” (1835) noemde haar reeds „de hoogste autoriteit” in Amerika en het geloof in de volksbeweging „een soort religie”.

Is de wereldopinie slechts een mythe, een produkt van de verbeelding van overmatig bevreesde regering of een reële macht waarmee zij terdege rekening moeten houden? Wanneer men het oog heeft op verzet van de mensheid, ongeacht de nationale verschillen, tegen het optreden van een regering, dan kan men het bestaan van een wereldopinie ontkennen. Een publieke opinie is onbestaanbaar zonder een geïntegreerde maatschappij, wier leden gezamenlijk hun belangen kunnen verdedigen op grond van een gemeenschappelijk inzicht.

Het is waar dat enkele inzichten en aspiraties gemeengoed zijn van alle mensen. Zij willen allen kunnen leven en de vrijheid bezitten om zichzelf te ontplooiën; allen willen zij macht en streven naar maatschappelijk aanzien. Maar de filosofische overtuigingen, ethische postulaten en politieke aspiraties, die op deze psychologische basis berusten, zijn geen gemeengoed van de mensheid. Zij zouden gemeengoed kunnen zijn, indien de voorwaarden om te leven, vrij te zijn en macht te bezitten overal ter wereld hetzelfde waren.

In dat geval zou er een grondslag voor een wereldopinie kunnen bestaan en zou een schending van de gemeenschappelijke overtuigingen spontane reacties van het gehele mensdom kunnen oproepen.

Nationalisme een beletsel

Maar die situatie bestaat niet. Er bestaan de grootst mogelijke verschillen in levensstandaard, regeringsvorm, bezitsverdeling en machtsverdeling. Onder gerechtigheid en democratie verstaat men hier dit, daar dat. Wat de één immoreel noemt, wordt door de ander als het tegengestelde geprezen. Hetgeen de mensen gemeen hebben, is door de zeef van hun nationale inzichten gegaan. *Het nationalisme staat de vorming van een wereldopinie in de weg, zoals het duidelijkst blijkt uit de houding van de mensheid tegenover de oorlog.*

Geen mening is algemener dan dat de oorlog afschuwelijk is en zeker een oorlog met de moderne middelen van massavernietiging. Op dit punt schijnt er een werkelijke wereldopinie te bestaan. Maar de schijn bedriegt, want die opinie splitst zich in haar nationale componenten wanneer het niet meer gaat om de oorlog in het algemeen maar om een bepaalde oorlog, hier en nu. Het verzet tegen de oorlog wordt dan het verzet tegen het volk dat dreigt met oorlog

en dit volk blijkt altijd de nationale vijand te zijn.

Morgenthau trekt hieruit drie conclusies voor de buitenlandse politiek der Verenigde Staten.

In de eerste plaats dient deze behalve met vele andere factoren ook rekening te houden met de publieke opinie in andere landen; het vermoedelijke effect van een bepaalde maatregel op de buitenlandse publieke opinie kan bij de besluitvorming zelfs van beslissende betekenis zijn.

Ten tweede leert het historisch onderzoek dat de Amerikaanse regeringen doorgaans de neiging hebben getoond het belang van de publieke opinie in binnen- en buitenland te over-

Blank en Zwart in Afrika

Edmond Pidoux, Afrika, een continent – twee werelden, uitgegeven in samenwerking met de Raad voor de Zending van de Ned. Herv. Kerk, door Erven J. Bijleveld te Utrecht.

Enige jaren geleden hebben drie Zwitserse zendelingen een reis gemaakt door Afrika. Eén van hen heeft in een bijzonder interessant verhaal van hun bevindingen verslag uitgebracht. Ziehier uit zijn besluit de eerste conclusie: „Men kan geen wat langere afstand in Afrika afleggen – en we hebben vijf maanden gereisd van het Tsaadmeer naar Gabon, van Kameroen naar Mozambique, van de Unie van Zuid-Afrika tot Rhodesië – zonder een onaangenaam gevoel te krijgen, waarin onrust, verootmoediging en wroeging vermengd zijn. Ja, werkelijk, wij blanken wij hebben het vertrouwen van de Afrikanen en hun achting verloren... Openlijk of bedekt, de vijandigheid wordt algemeen... Zij richt zich behalve op de verantwoordelijke personen ook op onschuldigen of op mensen zo vol goede bedoelingen als de zendelingen”. Hij citeert Escapit, die zegt: „De mensheid is verdeeld in twee soorten: de ene soort onderrecht, helpt en beschermt en de andere trekt voordeel uit dat onderrichten, helpen en beschermen. Er bestaat tussen deze twee soorten geen verhouding van ondergeschiktheid, maar elk heeft zijn ethiek, die lijnrecht tegenover die van de ander staat” en een ander schrijft: „Gedurende vijftig jaren heeft de blanke werkelijk bewijzen van zijn kunnen gegeven. Waar hij vandaan komt, waar hij ook heen gaat met zijn geweren, glazen versierselen, kruisen, boeken, flessen, met de hele rommel, die hij overal met zich meevoert, wij weten wel, wat dit alles inhoudt, en ook wat het verbergt aan stomme machtswellust, die des te wreder is naarmate hij zich onzekerder voelt”.

Toch heeft de zending de hoop niet geheel opgegeven dit slechte huwelijk, dat twee beschavingen met elkaar zijn aangegaan, tot een behoorlijke verhouding te brengen, waarbij hij beseft, dat men „altijd weer een beetje partij is bij een scheiding”. Zijn hoop heeft hij vooral gesteld op de zendelingen, waarvan zijn groep er 150 heeft bezocht, en ook bij ontelbaar vele leken, Franse of Engelse ambtenaren, directeurs van scholen, leraren, sociale werkers, dokters, artiesten, volkenkundigen, landbouwers en handelsmensen, die geloven in de Afrikanen, met inzicht en liefde over hen spreken en soms hele bijzondere dingen uit hen halen. „Dank zij deze bovenlaag hebben we het positieve element kunnen zien van de aanwezigheid van

schatten. Dikwijls zagen zij uit vrees voor die opinie af van initiatieven die zij anders ondernomen zouden hebben. Maar de publieke opinie is geen vaststaande grootheid die onoverkomelijke barrières kan opwerpen. Zij is het produkt van iemands leiderschap. Morgenthau twijfelt er niet aan dat de publieke opinie neigt tot aanpassing aan succesvol politiek optreden. Vandaar dat zij zich heeft verzoend met het Russische optreden in Hongarije en het Chinese in Tibet.

In de derde plaats zal elke buitenlandse politiek wel positieve en negatieve reacties in de wereld oproepen. Het verschil in waardeoordelen en de belangentegenstellingen maken dit bijna onvermijdelijk. Al zijn de negatieve reacties het luidst, de politicus dient zich te laten aanmoedigen door de positieve. Hij hoeft niet alle reacties gelijke waarde toe te kennen, aldus Morgenthau in zijn kritisch betoog, dat ons belangrijk genoeg leek hier weer te geven, ook al zal niet iedereen in humanistische kring Morgenthau's inzichten delen.

de Europeaan in het zwarte Afrika”. En hij vertelt van het werk van verscheidene dezer sociaal en antikoloniaal ingestelde blanke activisten. De directeur van het college van Lovendale in Zuid-Afrika deelt hem mede, dat zijn zwarte leerlingen op alle punten resultaten bereiken, die gelijk zijn aan die van de blanken en dat de meisjes geheel gelijk opgaan met de jonge mannen. (Schrijver dezes heeft tweemaal uit geheel verschillende streken van Afrika van blanke leerkrachten vernomen, dat de oplettendheid der Afrikaanse leerlingen veel intensiever is.” In Engeland moest ik bijna alles herhalen – zei een leraar uit het Oosten van Afrika – hier is dat in het geheel niet nodig!)

Wie zich lange tijd met de koloniale vraagstukken bezig gehouden heeft, is het een bijzonder genoeg de verandering gade te slaan, die zich – ja, ten slotte! – in godsdienstige kringen heeft voltrokken. Vroeger besprak ik in dit blad een boek van Pater Suassc de Lima, dat hiervan een r.k. voorbeeld is. Maar nu is het al zover, dat aan de Vrije Universiteit te Amsterdam – „Hoe bestaat het?” zou iemand kunnen zeggen, die in dit Jerusalem geen vreemde is geweest – een dissertatie over de apartheid in Zuid-Afrika is verdedigd, die de deur naar deze apartheid, naar wij vertrouwen, voor vele gereformeerden en andere christenen voor goed gesloten heeft. Op het meer eenvoudige boek van deze schrijver, A. L. Roskam, over hetzelfde onderwerp, dat onder de titel „Alleen voor blanken”, bij „De Bezige Bij” verschenen is, wil ik hier nog terugkomen.

Maar ook over het boek van Edmond Pidoux en over het feit, dat het mede door de Raad voor de Zending van de Ned. Herv. Kerk is uitgegeven, mogen wij ons zeer verheugen. – Heb ik er dan geen bezwaar tegen? Misschien dit: dat de schrijver de spanningen in Afrika te veel als alleen intermenselijke ziet: „het thema van haat en liefde, nieuwsgierigheid en vrees, samenwerking en oorlog”, „zonder hoger beginsel”. Zou hij de economische belangen niet te veel negeren? Dezer dagen lees ik uit het verslag van de Unilever over 1961 dat de groep „United Africa” een van de grootste handelsondernemingen ter wereld is. Zij handelt in tropische produkten enz. En beschikt over een eigen vloot, welke thans 24 schepen telt (Palm Line). Haar omzet maakte in 1961 ruim 14½ % van de totale omzet van het Unilever-concern uit. Moeten wij met dergelijke economische en machtsfactoren in onze beschouwingen niet terdege rekening houden?

J. B. Meijer

De huidige mens en de mythe

Aan het verzoek van de redactie van Mens en Wereld om samenvattend over de mythe te schrijven naar aanleiding van de cyclus voordrachten getiteld „Mythe, realiteit, werkelijkheid”, welke het winterprogramma 1961-1962 van de Bilthovense Kring voor Wijsbegeerte en Psychologie vormde, wordt gaarne gevolg gegeven. Het gaat om een zeer omstreken onderwerp waarbij mannen als Jaspers, Schuurman en Aler tot de voorstanders van de mythe behoren terwijl mannen als Mennicke, Huizinga en Pos de mythe afwijzen voor onze tijd. Aangezien uw verslaggever tot de militante tegenstanders van de mythe behoort en daardoor in de Bilthovense Kring tot de oppositie, moet er op worden gewezen, dat de verslaggeving van elementen uit de genoemde cursus zo objectief zal zijn als maar mogelijk is, doch dat de conclusies van dit artikel voor rekening van schrijver dezes blijven.

Probleemstelling

De Groningse godsdienstfenomenoloog Th. P. van Baaren definieerde in de genoemde cursus de mythe als: „het heilig verhaal van de gebeurtenissen in de oertijd en eindtijd die ten grondslag liggen aan het heden en die een uitzicht bieden voor de toekomst”, en behandelde de mythe als één van de vormen waarin de mens zich zijn godsdienstig beleven bewust wordt. Aan deze verhandeling hebben de godsdienstigen uiteraard meer gehad dan de filosofen. Aangezien de mythen heilsgeschiedenis geven is de historiciteit voor de gelovigen irrelevant.

De opvatting van prof. Van Baaren, dat de mythen een transcendente werkelijkheid inhouden, wordt ook gehuldigd door Karl Jaspers die de mythen definieert als „Chiffren der Transzendenz”. Maar deze opvatting brengt het vraagstuk der ontmythologisering met zich mede, waarover de filosoof Karl Jaspers en de Evangelische theoloog Rudolf Bultmann gezamenlijk in 1954 de interessante publicatie „Die Frage der Entmythologisierung” het licht hebben doen zien. Het daarin vervatte vraagstuk luidt: Is het mythologisch denken een aanleg van het verleden, die door het wetenschappelijk denken is overwonnen (aldus Bultmann) of is het mythisch denken ons in iedere tijd eigen (aldus Jaspers). Het grootste manco van de Bilthovense lezingencyclus was dat dit vraagstuk niet is behandeld, ja dat „Die Frage der Entmythologisierung” als publicatie in de literatuurlijsten zelfs geheel ontbrak.

Dieptepsychologie

Dr. Schuurman nam de dieptepsychologische benadering van de mythe voor zijn rekening, een benadering die een hoon scheen voor de stelling van dr. P. Glazema luidende: „Ratio en Mythos bewandelen elkaar niet-kruisende wegen” (gepubliceerd in een artikel over de School voor Wijsbegeerte, Nieuwe Stem 1961 blz. 755). Want hier schenen ratio en mythe elkaar wel te kruisen, al was het een wonderlijke kruising in de figuur van „de mythe als een nachtwetenschap”, die dr. Schuurman tegenover onze „dagwetenschap” stelde. We hebben namelijk een nachtbewustzijn dat o.a. in onze dromen tot uiting komt. De mens die contact heeft met deze onderstroom (archetypen) kan zich volgens dr. Schuurman van hieruit verwerkelijken. Hij ziet de mythe als voorbewuste dieptepsychologie. De mythen worden wel genoemd de dromen der mensheid.

Atheïsme

Uit de voordracht van dr. O. Noordenbos over atheïsme stippen wij slechts aan dat de gelovige vrij staat tegenover de mythe (zie de Grieken),

maar niet tegenover het dogma (zie het Christendom). De Grieken lieten hun dichters vrij de mythen te veranderen. Een atheïst in Athene was iemand die het wel geloofde. In de geschiedenis van het Christendom was de wetenschap bij voorbaat al aan banden gelegd. De natuurwetenschap in de 18e en 19e eeuw deed het bijbelse wereldbeeld verdwijnen. Het eindpunt van de voordracht werd gevormd door de godloze mystiek, waarover Fritz Mauthner zijn grote werk heeft geschreven. Op de vraag in de discussie waar de mythe blijft in de godloze mystiek antwoordde Noordenbos dat zij daarin afwezig is en dat hij persoonlijk geen behoefte heeft aan een mythe.

Cultuur en mythe

Prof. Beerling constateert dat de moderne mens onzeker staat tegenover de mythe en noemt mythe hetgeen voorbeeldig is in een bepaalde cultuurhistorische situatie (bijvoorbeeld „The American way of life”). Op een desbetreffende vraag in de discussie antwoordt hij dat wij in West-Europa geen mythe bezitten.

Letterkunde

Prof. Aler benadert het onderwerp vanuit de letterkunde en maakt de toehoorders vertrouwd met het fenomeen door enige voorbeelden te refereren uit de hedendaagse roman-kunst, waarin mythische motieven voorkomen. („Der Zauberberg” van Thomas Mann; „Auf den Marmorklippen” van Ernst Jünger; „Kimmerische Fahrt” van Werner Warsinsky; „Enkel des Odysseus” van Emil Barth; „Reflections in a golden eye” van Carson McCullers). Aler wil deze romans enten op een mythisch karakter van het verhaal. In het mythiserend vertellen wordt iets uitgebeeld dat zich aan het analytische onttrekt. Ook „La Peste” van Camus en „La Nausée” van Sartre worden in dit verband genoemd. („De walging, schuchter als het morgenrood”).

Aler kaatst de in de discussie gestelde vraag of men het bij het appèl aan de zingeving ook kan stellen zonder mythen terug naar de vraagsteller, daarbij informerende hoe dan de mythe wordt gezien. Deze vraag is m.i. bevestigend te beantwoorden, waarbij verwezen kan worden naar de existentiële filosofie. De mythen zijn dan als accessoir te zien. Zo schreef Camus in „Le Mythe de Sisyphe” een filosofische verhandeling, waarin alleen op de laatste paar bladzijden de mythe wordt verteld. Zo schreef Sartre zijn mythisch toneelstuk „Les Mouches” toen de bezetting van Frankrijk deze camouflage de aangewezen deed zijn. Maar deze mythe is ook filosofisch te verantwoorden. Trouwens Camus schreef zelf met ronde woorden: „Bien pauvres sont ceux, qui ont besoin des mythes” (arm zijn degenen die mythen nodig hebben) (Noces, page 18).

Nadat bewondering is geuit voor de wijze waarop prof. Aler het doodlopen van de traditionele lijn (verval van het Christendom en van de systematische filosofie) heeft getekend wordt de vraag gesteld of deze ontwikkeling niet impliciet betekent dat de oude mythen van de traditionele lijn als gesloopt moeten worden beschouwd. Menig voorbeeld van mythen in de moderne romankunst schijnt echter ontleend te zijn aan oude mythen. Hierop wordt door prof. Aler geantwoord dat de voorbeelden uit de moderne romankunst niet alleen herhalingen zijn op oude thema's, maar dat de variabiliteit van het nieuwe niet oneindig groot is.

Filosofie

Hans Redeker sluit zich aan bij de definitie van mythe, die Van Baaren heeft gegeven en accentueert dat alleen van mythe mag worden

gesproken als het een religie is. Er moet geloof aan bestaan. In het andere geval kan men beter van ideologie of dergelijke spreken. De gevaarlijke kant, waarbij de mythe als instrument wordt gebruikt, is te zien bij „Der Mythos des 20. Jahrhunderts”. Zij is dan geworden een schijnmythe, een nuttig element in het cynisch bespelen van de eigen tijd. Mythe wordt dan een middel tot een doel.

In de discussie wordt er bezwaar tegen gemaakt dat Redeker zich op deze manier van de nazimythe afmaakt. De nazi's geloofden zelf in hun mythe van bloed en bodem. Daarom behoort hun mythe tot het onderwerp mythe.

Redeker constateert dat de mens in onze eeuw het mythische zeer zwak beleeft en dat wij een afbraak beleven van de oude mythen. Hij ziet in onze eigen tijd niet het voortleven van oude mythen, maar het pendant van de mythe aanwezig, namelijk de moderne kunst (men denke aan een film als La Notte) en de existentiële filosofie.

Conclusies

Mijn these is dat niet alleen de oude mythen historisch verbruikt zijn, maar dat ook de term mythe voor de aanduiding van huidige menselijke problematiek na „Der Mythos des 20. Jahrhunderts” moet worden afgeschreven. Het spraakgebruik is al zo ver, heeft dit laatste al lang begrepen. Mythen zijn in het spraakgebruik van de huidige mens reeksen van historisch onjuiste voorstellingen.

Dr. Jac. de Roy

De logica der waanzin

De Zuid-Afrikaanse regering voert een beleid van rassendiscriminatie. Tegelijk voert Zuid-Afrika met vele landen handel. Hierbij ontstaan nog wel eens botsingen.

Bijvoorbeeld: De handel tussen Zuid-Afrika en Japan is in de laatste drie jaar met het vijfvoudige toegenomen. Onlangs hebben Zuid-Afrikaanse regeringsvertegenwoordigers bevestigd, dat Japanners in Zuid-Afrika beschouwd worden als „blanken”, en dus alle „blanke” voorrechten genieten.

In Zuid-Afrika geboren Chinezen vallen echter in de categorie „kleurlingen”, en hebben niet dezelfde rechten als uit het buitenland komende Chinezen, die weer als „blanken” geclassificeerd worden. Om het duidelijk te stellen: de in Zuid-Afrika geboren Chinezen hebben in het algemeen geen belangrijke buitenlandse handel aan te bieden, en Chinese zakenlui uit het buitenland wel. Dat is het verschil.

Als nu een Chinees, die niet in Zuid-Afrika geboren werd en dus „blank” is, omgaat met een Chinese vrouw, die in Zuid-Afrika geboren werd en dus „kleurlinge” is, zijn beiden in overtreding of begaan een misdad (Wet op de Gemengde Huwelijken, of Immoraliteitswet).

We gaven u slechts een voorbeeld; in het algemeen kunnen we zeggen, dat in Zuid-Afrika de rassendiscriminatie tot een systeem is geworden, vastgelegd in wetsbepalingen.

Apartheid, bij de wet gelegaliseerde discriminatie, beheerst het leven van de niet-blanke bevolking en ontzegt hun een menswaardig bestaan.

Leslie Rubin, een vertegenwoordiger van de gekleurde bevolking in het Zuid-Afrikaanse parlement, heeft een brochure geschreven, waarin aan de hand van simpele voorvallen nagegaan wordt, wat deze apartheidswetten betekenen voor de niet-blanke Afrikaan.

„Dit is Apartheid”, een brochure over de Zuid-Afrikaanse overheersing en onderdrukking. Te bestellen op giro 44 51 29 t.n.v. A.N.V.A.-Vredesactie, postbus 246, Rotterdam. Prijs 55 ct (franco).

W.

Stijlmijmerij

De vorige keer heb ik terloops een functionarissenbijeenkomst van de federatie Amsterdam gememoreerd. Het lijkt mij goed nu dit onderwerp nog eens uitgebreider te behandelen. Laten we eens aannemen, dat er een of andere actie op touw moet worden gezet, of dat er interne aangelegenheden moeten worden besproken of plannen voor het komende seizoen worden bekeken. Gewoonlijk worden dan de werkers uit de gemeenschap bij elkaar geroepen en in de gebruikelijke vergadersfeer komt punt voor punt aan de orde. Kan dat nu eens niet op een andere manier, vroeg het federatiebestuur van Amsterdam zich op een goede keer af. Moet dat nu altijd zo zakelijk gebeuren, kan het ook niet in een wat gezelliger vorm? En is het noodzakelijk, dat het organisatiewerk zich altijd afspeelt buiten de gezinsleden van de functionarissen om? Als dergelijke vragen maar eerst gesteld worden, dan zijn we al een heel eind op de goede weg. Want dan komen er altijd wel mensen naar voren die naar een antwoord gaan zoeken en aan de oplossing van de problemen gaan werken. Dat gebeurde hier ook en het ging als volgt:

Er waren enige punten te bespreken, die verband hielden met de organisatievorm van het Verbond, met de aard van de bijeenkomsten, met de werfkracht van het humanisme enz. Het federatiebestuur achtte deze onderwerpen zo belangrijk, dat het graag alle functionarissen

van de Amsterdamse gemeenschappen er bij had. Dus de bestuurders, de wijkhoofden, de contactleden, de geestelijke verzorgers, kortom allen, die op enigerlei wijze in het Verbond werkzaam zijn.

„Wat doet die man van me toch altijd in dat Verbond?” „Wat voert mijn vrouw toch uit in dat H.V.?” „Waarom sjouwt mijn verloofde toch zo vaak naar die humanisten?” Dit zijn vragen, die dikwijls door de naasten van de functionarissen worden gesteld. Het federatiebestuur vond, dat de echtgenoten en verloofden dan maar eens de gelegenheid moesten hebben om met eigen ogen te zien wat hun wederhelften bij ons uitvoeren. Maar dat kon natuurlijk niet plaats vinden in een of ander rokerig zaaltje. Dat we onze werkers daarin ontvangen is al erg genoeg. Dus uitgezien naar een aardig oord ergens buiten de stad en het werd „Randenbroek” te Amersfoort.

Toen kwam de kwestie van het vervoer. Zou het niet leuk zijn om wat bussen te huren en gezamenlijk te reizen? Hetgeen geschiedde.

Maar met het oog op de vele kosten zou het weer niet economisch zijn om b.v. voor een enkele avondbijeenkomst zo'n volksverhuizing te organiseren. Goed, zei het bestuur, dan nemen we een middag en een avond, op een zaterdag. Alweer best, maar dan moet er ook gegeten kunnen worden.

Enfin, om kort te gaan, elke oplossing baarde een nieuw probleem. Maar alles kwam in orde! Het werd een functionarissendag, die een veel gezelliger, een veel poëtischer naam verdient.

In de middagbijeenkomst werd eerst de geschiedenis van het landgoed „Randenbroek” verteld. Vervolgens leidde de federatievoorzitter de vier gesprekspunten in. Daarop verdeelde de menigte zich in vier gespreksgroepen en elke groep zocht zich een uitgelezen plekje onder de hoge beuken van het fraaie „park”. In die groepen is vrijwel iedere deelnemer aan het woord geweest, ook de meegebrachte echtgenoten en verloofden! Tot slot van de middag brachten de vier woordvoerders van de groepen verslag van de besprekingen uit en trok de voorzitter de eerste voorlopige conclusies. Ik herhaal voorlopige, want men is van plan om er nog eens uitvoerig op door te gaan!

Toen kwam de gemeenschappelijke maaltijd. Ook al iets bijzonders. De staf van „Randenbroek” had enige enorme manden op zeer artistieke wijze gevuld met belegde broodjes. Ieder nam een bord, maakte een keus uit de overvloedige voorraad, greep een kop koffie en zocht met enkele oude of pas verworven vrienden een plekje aan de vijver, onder een bessenstruik, op het terras of zo maar in een raamkozijn op om spijs en drank te genieten en de gesprekken voort te zetten.

Na de maaltijd kwam nog een hoofdbestuurslid aan het woord over een actueel onderwerp en toen was het uur van vertrek weer aangebroken.

Men was het er algemeen wel over eens: dit mocht met recht een bijeenkomst met een eigen humanistische stijl genoemd worden!

Stylit

Internationale school

voor wijsbegeerte

De Internationale school voor wijsbegeerte in Amersfoort houdt op 25 en 26 mei een cursus over Leven en werk van Paul Tillich. Sprekers zijn drs. R. Hensen, prof. dr. L. J. van Holk en dr. J. H. Plokker.

Op de cursus van 23 en 24 juni treedt prof. dr. P. Smits op met als onderwerp: Een kritische bezinning op de christelijke antropologie.

Politieke bewustwording op de grens van het atoomtijdperk is het onderwerp van de cursus die 7 en 8 juli gehouden wordt. Als sprekers staan aangekondigd drs. M. van de Vall, dr. P. J. Koets en dr. C. J. Schuurman.

Macht als menselijk probleem

Van 9 tot en met 14 juli zal er in het Woodbrookershuis te Barchem (Gld.) een ontmoetingsweek worden gehouden voor rooms-katholieken, protestanten en humanisten over het gesprekstema: Macht als menselijk probleem.

Als inleiders en discussieleiders treden op ds. W. J. Overdiep, drs. W. van Dooren, ds. W. P. ten Kate, dr. J. de Roy, prof. dr. B. Landheer en prof. J. A. M. Weterman.

Voor aanmeldingen en inlichtingen kan men zich richten tot de administratie van het Woodbrookershuis, Barchem (Gld.).

Adresveranderingen

U kunt de administratie veel werk besparen, door bij verhuizing tijdig uw adreswijziging op te geven aan het Centraal Bureau Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht.

Leden-abonnees in Amsterdam kunnen hun adresverandering opgeven aan de Ledenadministratie Amsterdam, Rooseveltlaan 128 III, Amsterdam-Z.

IK denk er ZO over

Hoeveel aanhangers telt het Boeddhisme?

In „Mens en Wereld” van 10 maart (naschrift bij het ingezonden stuk van mevr. Duinker) deelde ik mee, dat de *Algemene Winkler Prins* van 1956 het huidige aantal Boeddhisten op slechts 300.000 schat. Dr. D. H. Prins maakte mij erop attent, dat „dit getal onderweg wel enige nullen moet hebben verloren”. Dr. Prins deelt voorts mee, dat de *Larousse* van 1958 het aantal op 500 miljoen schat; *Brockhaus* van 1953 op 120 à 500 miljoen. „Het is natuurlijk ondoenlijk te zeggen, hoeveel van de 600 miljoen Chinezen nog Boeddhist zijn” – aldus dr. Prins. Ik acht het niet uitgesloten, dat de schatting van de Winkler Prins (1956) – tenzij inderdaad onderweg enige nullen zijn weggevallen – het aantal *bikkoe's* (monniken) betreft. Anders dan Christendom (doop), Jodendom en Islam (bessnijdenis) kent het Boeddhisme geen lidmaatschap van de Sangha voor niet-monniken. Toch zou het misplaatst zijn, de miljoenen Boeddhis-

tische niet-monniken, die op één of andere wijze bij leer of cultus van het Boeddhisme tot op zekere hoogte betrokken zijn, niet tot het Boeddhisme te rekenen. Doch deze schatting blijft uiteraard – afgezien van het Chinese vraagteken – uitermate vaag. Van deze gelegenheid moge ik gebruik maken, om dr. Prins hartelijk dank te zeggen voor zijn gegevens, en voorts om Uw aandacht te vestigen op het weekend in de School van Wijsbegeerte te Amersfoort op 28 en 29 juli a.s. o.l.v. prof. dr. D. Friedman. Deze uitnemende kenner van de godsdiensten van het Verre Oosten zal dan spreken over „*Hindoeïsme en Boeddhisme in de moderne wereld*”. Het Boeddhisme in zijn Theravada- of Hinayanà-vorm verdient als atheïstische en humanistische religie onze bijzondere belangstelling – voorts vanzelfsprekend ook het Japanse Zen-Boeddhisme.

Assen

P. D. van Roijen

Existentialisme en Humanisme

Daar ik uit het naschrift van Dr. Jac. de Roy meen te moeten afleiden mij onvoldoende duidelijk te hebben uitgedrukt, stel ik thans nog de volgende punten:

1. Elke filosofie, ook de existentie-filosofie van Heidegger en Sartre, waarin o.a. het begrip „*Zijn*” tot uitgangspunt genomen wordt, kan niet humanistisch, d.i. op rationele grondslag aanvaard worden, omdat het begrip „*Zijn*”, (een metafysische conceptie) bij redelijke doordinking een inhoudsloos begrip blijkt te zijn, naar zijn wezen onuitspreekbaar en onkenbaar.

2. „Bevrijd” van het begrip „*Zijn*” is men tevens bevrijd van de problematiek die het existentialisme opwerpt, dus geen existentiële levensangst, verveling walging, e.d.

3. Transcendentie en transcenderen, existentie, en existen, immanentie, zijn m.i. onlosmakelijk verbonden aan het metafysische be-

grip „*Zijn*” en daardoor ongrijpbaar voor het rationele denken.

4. Behalve het rationele denken, om zich rekenschap te geven en zich te verantwoorden en het leven in al zijn aspecten kritisch te benaderen, kent het humanisme ook het irrationele denken, dat weliswaar niet in woorden en begrippen is te vatten, doch dat gegrond is op ervaringen en belevenissen, die redelijk te doordenken zijn. Het begrip „*Zijn*” is een denkuitkomst door filosofische bezinning.

5. Het kryptogram-achtige slot van het naschrift van Dr. Jac. de Roy heb ik niet begrepen. Ik bleef er – met de handen in de haren – mee zitten; maar niet in het moeras. Bestaat er werkelijk Von Münchhausen-humanisme? Ik ben zeer nieuwsgierig naar wat dat is!

D. G. de Jong

HOEST UW KIND?

Nattermann's Melrosum Forte helpt, lost taai slijm op, smaakt goed. Flacon f 2.— bij elke drogist.

Zeddam-Montferland

Pension „Wijde Blick”. Heerlijk rustig gelegen tussen korenvelden. Dicht bij de prachtige bossen. Uitstekende verzorging. Nog enkele kamers vrij van 30/6-14/7 en na 18/8. Bij weekverbl. f 8,— p.p.p.d. Telefoon 08345-493.

HARDNEKKIGE HOEST?

Prikkel- en kramphoest? Nacht- en rokershoest? Bronchicum Elixir helpt snel en zeker. Flacon f 2.— bij elke drogist.

THE HUMANIST HIMSELF

Gebundeld onder deze titel is verschenen een aantal interessante artikelen, geschreven door de secretaris van de IHEU, mr. H. J. Blackham. Deze brochure is tegen de prijs van f 1,— verkrijgbaar bij IHEU, Oudegracht 152 - Utrecht. Giro 304960.

Overgangsleeftijd? Migraine? Ongezonde teint? Jeugdpuistjes? Verstopping? Vetzucht? Nattermann's bloedzuiverende thee no. 8 helpt. Groot pak f 1.85 bij elke drogist.

Dame op leeftijd zoekt in Amsterdam

kamer met kook- en stookgelegenheid

Brieven aan mevr. G. L. Salm, Fr. Dondersstraat 7, Bussum.

CREMATIE

IS WAARDIG EN STIJLVOL

Bovendien: dé oplossing bij het nijpende gebrek aan grond

Vraagt dan vrijblijvend inlichtingen aan de
VERENIGING VOOR FACULTATIEVE CREMATIE
Riouwstraat 186 — 's-Gravenhage
Tel. (070) 55 47 97

NACHTELIJKE TOBBERIJEN.

Calma Dragées brengen overspannen zenuwen tot rust. f 2.— bij elke drogist.

REKENSCHAP

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT voor wetenschap en cultuur,
wil een blad zijn voor de verdieping van de
humanistische overtuiging

Redactie: Prof. Mr. A. D. Belinfante, Prof. Dr. J. C. Brandt Corstius,
Prof. Dr. H. Freudenthal, F. P. Huygens,
Prof. Dr. B. W. Schaper, Drs. P. Thoenes en
Prof. Dr. Libbe van der Wal

Abonnementsprijs: f 7.50 per jaar (voor donateurs en contribuanten van
Socrates en voor studenten f 6.— per jaar).

Het abonnement kan ieder kwartaal ingaan.

**HUMANISTISCHE STICHTING
SOCRATES**

Oudegracht 152, Utrecht
Giro 582293

zeilkamp 1962 - langweer (fr.)

Na het geslaagd zeilkamp in 1961 wordt bij voldoende deelname in 1962 opnieuw een familie-zeilkamp gehouden en wel van 4 t/m 18 augustus 1962. Prijs f 65,— per week (alles inbegrepen). Opgave liefst zo spoedig mogelijk aan dhr. M. Plettenberg, Saffierstraat 76-I, Amsterdam-Z.

Woord van de Week (Radio-lezingen van het Hum. Verb.)

Het aantal abonnees bedraagt thans ruim

5000

De abonnementsprijs is f 4,— per jaar.

Maar voor hen die nu abonnee willen worden openen we de mogelijkheid om alle nog in het tweede kwartaal 1962 verschijnende nummers gratis te ontvangen.

U dient dan f 2,05 over te schrijven op postrekening no. 58 t.n.v. de Hum. Luisterkring te Utrecht met als omschrijving: Nieuw abonnee 1962.

Na ontvangst krijgt u alle verschijnende nummers regelmatig toegezonden.

Is U nu een levensverzekering sluit moet U rekening houden met de koopkracht die het te zijner tijd uit te keren bedrag zal hebben.

URORA helpt U daarbij met een nieuwe vorm van levensverzekering, gebaseerd op de kosten van levensonderhoud.

Is U daarvan meer wilt weten, vraag dan inlichtingen over de Index - Benaderingspolis bij:

N. V. LEVENSVZERKERING MAATSCHAPPIJ
Stadhouderskade 1a Amsterdam Telefoon 18 55 55.

AURORA

Humanistische Correspondentiekering voor **huwelijkscontacten** opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht, gaarne 24 ct aan postzegels insluiten.